

**UNIVERZITA PARDUBICE
FILOSOFICKÁ FAKULTA**

**HISTORIE PARDUBICKÝCH BIOGRAFŮ DO
POČÁTKU 90. LET 20. STOLETÍ**

VERONIKA HEGNEROVÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačila v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 SB., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 6. 2017

Veronika Hegnerová

Poděkování

Za odbornou pomoc při zpracování předkládané práce chci na tomto místě poděkovat vedoucímu práce panu PhDr. Františku Šebkovi. Za jeho cenné rady a vytrvalou podporu během celé délky mého studia.

Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za veškerou podporu a pevné nervy, které se mnou měli. Speciálně pak mému bratru Radovanovi, který je mi velkou oporou a inspirací.

Anotace

Bakalářská práce “Historie Pardubických biografů do počátku 90.let 20.století“ se zabývá počátky filmové projekce v Pardubicích, jejich vývojem a postupným vznikem stálých biografů. Začátek práce pojednává o technickém vývoji a vzniku filmu. Následně se práce zaměřuje na počátek stálých biografů v Pardubicích a jejich následným vývojem do 90.let 20.století.

Klíčová slova: filmová technika, kinematograf, Ponrepo, biograf, týdeník, LIDO-BIO, Imperial, Bio Národní dům, Sport, Pardubice, Filmové festivaly

Annotation

Bachelor thesis “History of Pardubice’s cinemas till the beginning 90. years 20th Century“ pursues about beginning of movie’s projections in Pardubice and their development and gradual beginning of steady cinemas. The beginning of the work focuses on technical development and beginning of the movie. Then the work concentrates on the beginning of steady cinemas in Pardubice and their gradual development till 90’s of 20 centuries.

Keywords: movie technology, cinematograph, Ponrepo, cinema, weekly periodical, LIDO-BIO, Imperial, National house, Sport, Pardubice, Film festivals

Obsah

1	Úvod	1
2	Vývoj filmové techniky	5
2.1	Co předcházelo filmové technice?	5
2.1.1	Fonograf a kinetoscop	5
2.2	Počátek Kinematografu	6
2.3	Světový vývoj filmové techniky do roku 1918 a počátky filmového průmyslu	6
2.3.1	Sjednocení formátů filmů	7
2.3.2	Prostředí a trik	8
2.4	Česká kinematografie	9
2.4.1	Vznik stálých biografů a filmových společností	10
2.5	Počátky zvukového filmu	10
2.6	Zvukový film	12
2.7	Barevný film	13
2.7.1	Kolorování	13
2.7.2	Barvy pro film	14
2.8	40. léta 20. století	15
3	Biografy v Pardubicích	16
3.1	Počátky filmové produkce	16
3.2	Vznik stálých biografů	19
3.3	1918-1930	27
3.4	Od roku 1930	32
3.5	Druhá světová válka a německá okupace	36
3.6	1945-1947	39
3.7	1948–1957	41
3.8	Změny v řízení kin	45
3.9	Pardubická kina v 60. letech (1958-1968)	47
3.10	Období normalizace srpen 1968 – 1989	48
3.11	Filmový klub Pardubice	52
4	Závěr	55
5	Resumé	58
6	Prameny a literatura	59
6.1	Archivní prameny	59

6.2	Dobová periodika	59
6.3	Literatura	59
7	Přílohy.....	61
7.1	Příloha číslo 1.....	61
7.2	Příloha číslo 2.....	61
7.3	Příloha číslo 3.....	62
7.4	Příloha číslo 4.....	62
7.5	Příloha číslo 5.....	63
7.6	Příloha číslo 6.....	63
7.7	Příloha číslo 7.....	64
7.8	Příloha číslo 8.....	64
7.9	Příloha číslo 9.....	64
7.10	Příloha číslo 10.....	64
7.11	Příloha číslo 11.....	65

1 Úvod

Hlavní podstatou mé bakalářské práce bylo zmapování vzniku a vývoje biografů v Pardubicích do 90.let 20.století. Toto téma jsem si vybrala, protože film mě vždy zajímal a možnost zkoumat do hloubky celý proces od vzniku až k distribuci, a následně rozšíření sítě biografů v Pardubicích mě velmi zaujala.

Především chci čtenáři demonstrovat za jakým účelem vznikaly biografy, v jakém měřítku a úspěšnost těchto podniků, které mnohdy fungovaly od svého vzniku téměř až do přelomu století. Biografy se staly novou složkou kulturního života v Pardubicích, která zde doposud nebyla a záhy si našla mnoho příznivců.

Práce je rozdělena do dvou rozsáhlejších okruhů a každý okruh se skládá z rozsáhlejších podkapitol. Jako zdroj pro vypracování práce jsem využívala archivní prameny dostupné ze Státního oblastního archivu v Zámrsku¹ a dále pak ze Státního okresního archivu v Pardubicích², literaturu, odborné články a v hojné míře také dobová periodika vydávaná od počátku 19. století do 50.let 20. století v Pardubicích.

V prvních podkapitolách seznamuji čtenáře s předchůdci filmové techniky a s postupným vývojem předchůdců dnešních aparátů. Především dochází ke zkoumání zaznamenávání pohybu pomocí fotografií. V následujících podkapitolách již vytyčuji první opravdové mezníky spojené s kinematografií vůbec a první promítání krátkých snímků ve světě a také u nás. Především po celou dobu vycházím z dostupné odborné literatury, konkrétně z příručky Národně technického muzea³, která obsahovala vše, co jsem hledala, ale v některých kapitolách jsem byla literaturou dosti omezená, bohužel, není žádná komplexní příručka, či publikace, která by se věnovala pouze vývoji kinematografie.

Ovšem další podkapitoly už se zabývají dalším vývojem, a to nejen zařízení, ale také postupným sjednocováním filmových formátů a také děrování. Do té doby každý vynálezce stanovoval své vlastní formáty, které se nelišily pouze v Evropě, ale také mezi kontinenty. Postupným zdokonalováním vzniká i nové průmyslové odvětví – filmový průmysl, který přímo vyžaduje

---

¹ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, karton 1, karton 6

² SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, př.č. 55/99

³ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, Praha: Tisk, 1986, s. 250-264

jednotné formáty. Se vznikem filmového průmyslu ruku v ruce dochází ke vzniku filmových studií, především ve Francii Pathé, Gaumont, v Německu pak Meester, u nás můžeme zmínit KINOFU, ASUM nebo LUCERNAFILM a přes oceán můžeme zmínit proslulá filmová studia v Kalifornii a pak Hollywood. S tímto novým odvětvím se ve filmu objevují filmové triky a také kulisy.

Další důležitou podkapitolou, je vznik a vývoj zvukového film. Zde i v kapitolách následujících jsem již čerpala z odborných publikací Karla Smrže⁴ a Františka Jílka⁵. Vzniku zvukového filmu, jak jej známe dnes předcházelo několik desítek let výzkumu a inovací, a zapojilo se do něj mnoho vynálezců. Mnoho jmen se stále opakuje napříč celým vývojem kinematografie jako takové. Navazující podkapitola se zabývá vývojem barevného filmu, jehož vznik nebyl nikterak jednoduchý a mnohdy byl přehnaně nákladný a výsledek neodpovídal investovaným nákladům. Přesto všechno se nakonec podařilo vyvinout systém, který nakonec byl dostupný a kvalitní zároveň. Do poslední podkapitoly z technického minima jsem pak čerpala z Boda Harenberga⁶ o nových technologiích, které umožňují projekci filmů tak, jak je známe v 21. století.

Druhý okruh se přímo zabývá jádrem celé práce, a to přímo výzkumem vzniku a rozšířením biografů v Pardubicích. V této části práce jsem využívala dostupné archiválie ze Státního oblastního archivu v Zámrsku a Státního okresního archivu v Pardubicích, bohužel, nenašla jsem zde všechny informace, které jsem potřebovala, ale mnoho dokumentů, které se nevztahovaly k obsahu mé práce. Dále pak jsem využila některé publikace a odborné články. Publikace a stejně tak odborné články mi pomohly doplnit některé mezery, které vznikly absencí jednotlivých archiválií. A v neposlední řadě jsem využila rozsáhlá dobová periodika vycházející od roku 1900 až do roku 1957, která pokryla období, ke kterým se nevyskytují žádné archiválie. Nejprínosnějším pramenem pro první část tohoto okruhu se mi staly zmiňovaná periodika. Literaturu a archivní prameny jsem zase hojně využívala v druhé části tohoto okruhu.

Především na začátku sleduji kočovné společnosti, které přivázejí kinematograf do Pardubic a reakci obyvatel na novou atrakci. Na základě novinových článků zjišťuji, že se intervaly dojíždění společností zkracují a zároveň se objevují nové kočovné společnosti, které přivázejí krátké snímky. Tato skutečnost dává zanedlouho vzniknout prvnímu stálému biografu pro

---

⁴ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, Praha: Družstevní práce, 1933, s. 781, s. 465

⁵ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, Praha: Mladá fronta, 1977, s.286, s. 183

⁶ HARENBERG, Bodo, *Kronika techniky*, Praha: Fortuna Print, 1993, s. 651, s. 440

město Pardubice. Zanedlouho dochází ke vzniku dalších biografů a do počátku první světové války může město nabídnout rovnou tři stálé podniky.

V další podkapitole se věnuji vývoji a také vzniku dalších stálých kin, a i nadále čerpám informace z vycházejících novin. Biografie v Pardubicích musely reagovat na světový vývoj filmu a podřídit se vývoji a inovovat zařízení a promítací prostory. Na přelomu 30. a 40. let dochází k přestavbám budov a prostor kin, které jsou v nich umístěny. Následující podkapitola už se věnuje změnám, které nastávají díky okupaci. Patří sem omezení některých filmů a zákaz vstupu židům na představení, mimo to se sjednocuje vstupné a stanovuje se minimální vstupné. Zároveň je zde tendence k potlačování produkce filmů ze zemí, které jsou ve válečném konfliktu s Německem a diktát filmů z produkce Německé a Rakouské, tyto a další specifická omezení pro biografy jsou uvedeny v publikaci zabývající se kulturním životě v Pardubicích během války⁷. Po konci druhé světové války zažívají biografy opačný extrém, kdy dochází k orientaci z německých filmů na filmy sovětské.

V následujících kapitolách se zabývám novou etapou biografů, kdy dochází k přejmenování stávajících kin, vzniku nových, a naopak zániku původních biografů ať již z politických důvodů, nebo vlivem přestavby města. Dochází také ke změnám v řízení a vzniku nových řídicích institucí. Nově vzniká Filmový klub, který v době silně diktované politiky promítání, umožňuje svým členům i neobvyklé filmy z běžně nedostupných produkcí. Tyto informace jsou získané díky archivnímu fondu v Pardubicích⁸. Od padesátých let se na poli kinematografie nově setkáváme s filmovými festivaly, které jsou různého zaměření a stávají se každoročně pravidelnou atrakcí. Nově se od padesátých let setkáváme s procentuálními kvótami, které nařizují poměr filmů jednotlivých produkcí a zároveň očekávají určitou návštěvnost. Všechny tyto inovace, které přišly s padesátými léty a také s obdobím normalizace končí v roce 1990. Od tohoto roku zbylá kina přechází pod nového zřizovatele a postupně upadají vlivem nástupu nových technologií a kinům 21.století. Při bádání v této závěrečné etapě mé práce jsem byla překvapená nedostatečnými informacemi. Archiválie bohužel obsahovaly informace, které nebyly pro mé bádání vhodné. Postrádala jsem dokumenty, které by se věnovaly vnitřní struktuře aparátu a obsahovali by interní směrnice a nařízení.

---

⁷ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, Pardubice, Krajská knihovna v Pardubicích, 2012, 199 s., ISBN 978-80-86934-15-0

⁸ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.10

Všechny citované texty z pramenů a archiválií, které jsem uvedla ve své práci, jsem citovala v doslovném znění i s gramatickými, popřípadě se stylistickými chybami. Citace jsem uvedla kurzívou s odkazem na příslušné prameny.

2 Vývoj filmové techniky

2.1 Co předcházelo filmové technice?

Filmovou techniku a vývoj filmu jako takový, řadíme do prostředků sdělovací techniky, jejímž přímým předchůdcem a zároveň nástrojem byl vývoj fotografické techniky. Na počátku kinematografie stojí soubor fotografií, které zachycují pohyb v jednotlivých fázích. Pokud jsou jednotlivé fáze vhodně načasovány a poskládány za sebou, tak vytvoří pro diváky optickou iluzi pohybu⁹.

Dalším milníkem vývoje světové kinematografie byl vynález momentní fotografie, kterou rozvinul E.Muybridge, který mezi léty „1872-1879 fotografoval fáze běhu koní mokřým kolodiovým procesem. Fotografoval koně proti bílému pozadí sérií vedle sebe postavených fotografických přístrojů, jejichž uzávěrky uvedl běžící kůň do činnosti nitěmi, napjatými v pravidelných vzdálenostech přes závodní dráhu“¹⁰. Další prostředek sériové fotografie je tzv. fotografická ručnice¹¹ z roku 1882¹². V roce 1888 Marey sestrojil chronofotografickou kameru, mimo to také pracoval i se sériovými snímky na nepohyblivé desce. Dalším vyznavačem sériové fotografie byl O. Anschütz, pro jehož snímky bylo typické prokreslení a ostrost.

První snímací kameru pro kinematografii sestrojil v letech 1885-1889 W.F.Greene¹³.¹⁴ Dalším významným průkopníkem na poli kinematografie byl L.A.Augustin Le Prince, který roku 1888 započal konstrukci snímací kamery a projektoru. V roce 1890 natočil snímky, které pak uvedl při soukromém promítání (pět let před bratry Lumiéry). Byl velmi blízko vynálezu kinematografie, ale za neobjasněných okolností zmizel¹⁵.

2.1.1 Fonograf a kinoscop

Jako další významné průkopníky světové kinematografie je třeba zmínit T.A.Edisona a jeho kolegu W.K.L. Dicksona. Edison chtěl propojit svůj fonograf z roku 1877 s obrazem. Roku 1888 společnými silami vyvinuli kameru na perforovaný film „Kinetograph“, a dále pak navrhli

---

⁹ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 250

¹⁰ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 252

¹¹ pocházela od fyziologa J. E.Mareye. Ručnice obsahovala fotografickou desku, která se po každém snímku otočila o dvanáctinu otočky.

¹² Zakladatel fyziologického ústavu v Paříži

¹³ Do objevení celuloidového filmu, fungovala na papírový pás, který však umožnil pouze 4-5 snímků za sekundu

¹⁴ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 253

¹⁵ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 253

přístroj pro nahlížení natočených filmů „Kinetoscope“. Od roku 1899 se pokoušeli o propojení fonografu s kinetoscopem, vyřešení tohoto problému se dočkali až roku 1912.

2.2 Počátek Kinematografu

Prvenství v objevení kinematografie se připisuje bratrům Lumiérům, kteří předvedli promítání filmů, které známe v dnešní době. 13. 2. 1895 si nechali patentovat svůj „Cinématographe“, jehož účelem bylo získávání a pozorování chronofotografických snímků. Jejich vynález byl kamerou a současně projektorem. Původně měl „*krokový mechanismus pro posun 35 mm filmu nejprve s oboustranným kruhovým děrováním s jedním otvorem pro okénko na každé straně. Brzy však přešli na Edisonovu perforaci se čtyřmi páry perforačních otvorů na okénko filmu*“¹⁶. Datum, který se určuje za počátek kinematografie, souvisí s prvním veřejným promítáním se vstupným 28. 12. 1895 v **Grand Café** v Paříži¹⁷.

Podle dobového tisku se první veřejná projekce kinematografu na území dnešní České Republiky, uskutečnila 1896 pravděpodobně v červenci v Karlových Varech. Jako lavina se strhlo promítání ve větších městech na našem území. Převážně šlo o kočovné společnosti z Německa, které přivezli kinematograf. V říjnu téhož roku se uskutečnilo promítání v Praze, kam zavítala francouzská „*Société des tableaux vivants d'Edison à Paris*“¹⁸ a o pět dní později dorazil i Kinematograf Lumiérů z Lyonu. Ještě téhož roku proběhlo promítání domácích podniků a do konce roku 1897 nebylo většího města v Čechách, Moravě a Slezsku, kde by projekce neproběhla¹⁹.

2.3 Světový vývoj filmové techniky do roku 1918 a počátky filmového průmyslu

První promítané filmy bratry Lumiéry se díky své jednoduchosti staly vyhledávanou a oblíbenou formou představení u širokých vrstev obyvatelstva. Kinematograf byl totiž v tehdejší době samostatným číslem pout'ovým a varietních vystoupení²⁰. V prvopočátcích kinematografu byla absence stálých kin čím dál tím častější, a z toho důvodu promítání zprostředkovávaly kočovné kinematografy na poutích, popř. v hostincích. Zájem o tuto vyhledávanou atrakci vytvořil první kinematografisty, kteří byli v jedné osobě kameramanem, promítačem i

---

¹⁶ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 253

¹⁷ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, s.286, s. 158, 159

¹⁸ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 260

¹⁹ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 260

²⁰ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 255

technickým zlepšovatelem²¹. Mezi takové patřili již zmiňovaní bratři Lumiérové. Zajímavostí je, že už v roce 1897 obsahoval katalog filmů bratří Lumiérových na 358 námětů²²

Samostatnou kapitolou z dějin světové kinematografie je vznik velkopodnikatelů, kteří v tomto odvětví viděli ohromný obchodní potenciál. Mezi tyto podnikatele patří Ch. E.J.T. Pathé, který svou dráhu na poli kinematografie započal v roce 1896 jako výrobce aparatury pod značkou PathéFrères, a v roce 1897 pokračoval jako výrobce filmů pod PathéCinéma. Svůj megalomanský úspěch v oblasti kinematografie doplnil slovy „*Nevynalezl jsem kino, ale udělal jsem z něj průmysl*“²³. Dalším významným průkopníkem francouzské kinematografie byl L.Gaumont, který již od roku 1902 pravidelně vydával filmové týdeníky. Mimo jiné se zasloužil o vybudování filmových studií a o **Gaumont Palace** jedno z největších kin tehdejší doby v Paříži²⁴.

V sousedním Německu byl významným představitelem tohoto období konstruktér E. Messter. Ten se zasloužil o promítací přístroj z roku 1896, kameru, kopírku a děrovací stroj. Od roku 1906 vydává první německý týdeník MessterWoche²⁵.

Co se týče filmového průmyslu ve Spojených státech, tak ten začal vznikat spolu s dvacátým stoletím. V roce 1910 se deset filmových společností seskupilo do prvního velkého trustu²⁶. O dva roky později dochází k výstavbě filmových studií v Kalifornii, Hollywoodu a film je povýšen na národní průmysl²⁷.

2.3.1 Sjedení formátů filmů

Dalším významným milníkem ve světě filmu bylo sjedení filmových formátů a děrování filmů. Mezi mnoha způsoby úpravy filmů a jejich formátů v období 1888-1900 si byly dva typy formátu velice podobné, a jak se i později ukázalo optimální. Patřil sem 35 mm film bratří Lumiérů a Edisonův film z roku 1893. Výsledkem byl kompromis, který vyvrcholil v roce 1907, kdy došlo k dobrovolnému sjedení. Výsledný formát si nechal 35 mm bratří Lumiérových, děrování Edisonova kinetoskopu a okénkovou rozteč 19 mm. V roce 1916 vznikla americká společnost filmových techniků Society of Motion Picture Engineers. Součástí

---

²¹ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 255

²² Bratři Lumiérové užívali pro svou kameru zásadně film délky 17m

²³ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 255

²⁴ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 255

²⁵ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 255

²⁶ Licenční poplatky platí Edisonovi

²⁷ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 255

jejich programu se stala standardizace v kinematografii²⁸. Rok 1916 byl významný také tím, že byl sestaven přesný děrovací stroj D.J.Bell pro Edisonovo děrování. Již zmíněné děrování se v roce 1922 stalo americkou normou a v roce 1925 normou mezinárodní²⁹.

Vývojem filmové aparatury ať to již byla kamera nebo promítací přístroj jsem se zabývala výše. Avšak ve skutečnosti důležitým objevem bylo roku 1888 oddělení funkce kopírky a projektoru od kamery. Dalším významným zlomem bylo užívání drapákového krokového mechanismu u kamer a maltézského kříže u 35 mm promítajících přístrojů. Jiným důležitým krokem pro film, byl rok 1900 a první evropský perforovací přístroj z dílny J.Debrého, následovala první přesná automatická kopírka rok 1905 a s rokem 1909 přesná profesionální kamera **Parvo**³⁰.

Také laboratorní zpracování filmového materiálu prošlo vývojem a inovací. Od složitého postupu zpracování pro každý filmový kotouček se přešlo na plynulé vyvolávání filmových pásů³¹. Toto řešení již bylo navrženo v roce 1898 Hepworthem, ale uvedení do praxe se uskutečnilo až v roce 1912³².

2.3.2 Prostředí a trik

*„První snímky byly natáčeny při denním světle v reálném prostředí nebo v divadelních dekoracích“*³³. V roce 1897 postavil G.Meliés zasklený ateliér o rozměrech 10x17m. Následovaly jej filmové společnosti Pathé a Gaumont s výstavbou filmových ateliéru obřích rozměrů (45x20x34m). Další inovaci při natáčení filmů přinesl Meliés, který při nedostatku světla scénu přisvětloval obloukovými lampami, ty také využíval k docílení světelných efektů. Další možností pro dosvícení scény bylo využití nízkotlakových rtuťových výbojek Cooper-Hewitt. Ateliérová žárovka, jak ji známe dnes, se k filmu dostala až po roce 1923, kdy došlo k zavedení panchromatických filmů³⁴.

Mezi významné osobnosti vývoje světového filmu, řadíme již zmiňovaného G.Meliése, který byl mimo svůj ateliér a přisvětlování scény, znám také jako autor celé řady filmových triků. S možností *„zastavení kamery, snímku po okénku, zpětného natáčení, dvojexpozic a kombinací*

---

²⁸ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 256

²⁹ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 256

³⁰ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 257

³¹ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 257

³² Gaumontův automat

³³ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 257

³⁴ Do té doby byl film necitlivý k barvám

*dvou snímků v kameře nebo kopírováním*³⁵. Když opomineme preciznost provedení, můžeme říci, že Méliés víc filmoval své triky, než využil svých triků k filmování. Dalším průkopníkem technických triků byl N. O. Dawn, který mimo běžné triky použil jako první v roce 1905 dokreslovačku na sklo a v roce 1914 „*kombinaci snímků s dělicími maskami*“³⁶. Mezi další prvky, se kterými pracoval, můžeme řadit zadní projekci a práci se zavěšenými modely, které měli dodat ateliérové stavbě na realnosti.

Vývoj filmové techniky v letech 1895-1918 bylo obdobím pokusů. Objevovaly se snahy o zvukový film a film barevný, ale jeho éra byla součástí až koncem dvacátých let dvacátého století.³⁷

2.4 Česká kinematografie

Vývoj české kinematografie by se dal rozdělit na dvě části. První lze přirovnat ke světovému vývoji do roku 1895 a kinematografu bratří Lumièreů³⁸. Druhou fází³⁹ bychom mohli ztotožnit se světovým vývojem po vynálezu kinematografu.

---

³⁵ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 257

³⁶ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 257

³⁷ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 257

³⁸ Do první fáze vývoje české kinematografie patří bezesporu významná osobnost 19. století J.E. Purkyně. Ten již v době svého působení na univerzitě ve Vratislavi (1840) inovoval Stampferův stroboskop oddělením štěrbinového kotouče od obrazového. Touto skutečností se štěrbinový kotouč stal samostatnou rotační uzávěrkou. Do dnešní doby je rotační uzávěrka součástí krokových kamer. Tuto modifikaci nazval Purkyně Phorolyt. O deset let později při působení na Karlo-Ferdinandově univerzitě se vrátil ke svému přístroji a vydal jej pod názvem Kinesiskop. Tato modifikace měla ale tu nevýhodu, že v jednu chvíli mohl obraz sledovat pouze jediný divák. Na počátku šedesátých let přišel s myšlenkou nahrazení plynulého pohybu pohybem krokovým. Krokový posun J.E. Purkyně je jeho největším přínosem v oblasti filmu.

³⁹ Do druhé fáze vývoje české kinematografie patří Jan Kříženecký. Ten spolu se svým přítelem Josefem Františkem Pokorným zakoupil kinematografický přístroj bratří Lumièreů. Původním záměrem bylo promítání filmů ve vědeckém divadle. Bohužel však nedošlo k dohodě mezi pořadatelem a Kříženeckým. Z toho důvodu nechal Kříženecký s Pokorným vystavit na své vlastní náklady dřevěný pavilon pro promítání filmů. I promítání mělo svá pravidla a součástí promítací komory byl džber s vodou a projekce se musel účastnit člen hasičského sboru. Tato bezpečnostní nařízení byla přijata po sérii požárů při neopatrné manipulaci s filmem. Pavilon Českého kinematografu byl otevřen 19. června 1898. Všechny Kříženeckého snímky byly dokonalého provedení. Po skončení Výstavy architektury se cesty Kříženeckého a Pokorného rozdělily a Kříženecký své filmy promítal už jen příležitostně. K natáčení se Kříženecký vrátil až 1901 při IV. všesokolském sletu, kdy pořídil 18 snímků o délce 306 metrů. Další návrat k filmu se konal opět při všesokolském sletu konkrétně V. v roce 1907. Ze cvičení při sletu vytvořil reportáž, kterou už lze nazvat dlouhým filmem. Při této příležitosti vytvořil řadu inovací na své původní kameře (dvojitá kazeta na film, ukazatel natočených filmů, náhon na vysouvání a zasouvání filmu ve dvojitě kazetě). „Dochovaná kopie sletového filmu má již Edisonovu perforaci, nicméně originální negativ měl ještě kruhové děrování“. Jan Kříženecký ukončil svoji činnost filmaře v roce 1912, kdy se stal ředitelem pražského kina Louvre.

2.4.1 Vznik stálých biografů a filmových společností

S přelomem století přišla na kinematografii krize spojená s obsahovou jednotvárností kinematografických představení⁴⁰. Vrchol krize nastal roku 1904, kdy většina kočovných kin zanikla. Po roce 1916 začaly kočovné společnosti s usazováním a začala vznikat stálá kina. Vůbec první licenci na provozování stálého biografu získal v roce 1907 pro Prahu Viktor Ponrepo⁴¹. Počet biografů v Praze a na celém území rostl geometrickou řadou. Počet kin závisel mimo jiné i na průmyslové výrobě v dané oblasti, z tohoto důvodu byla v českých zemích v rámci monarchie síť biografů hustší. „V roce 1912 byl založen Spolek majitelů biografů v Čechách a zřízena první malá půjčovna filmů v Praze“.⁴²

Do roku 1918 vzniklo několik českých společností pro výrobu filmů. První byla v roce 1908 KINOFA (F. Pech, V. Münzbergr a J. Stallich), následovala ji ASUM rok 1912 (M. Urban). V roce 1910 přibyl ILUSION FILM založený A. Jalovcem a F. Tichým. V roce 1918 Jalovec založil samostatný podnik POJAFILM. Poslední filmový podnik byl LUCERNAFILM založený V. Havlem roku 1917. Rok 1913 byl významný pro český hraný film. Jeho začátek však nebyl nikterak jednoduchý z důvodu nedostatku finančního kapitálu, a také nedořešeným národnostním problémům⁴³. Český film neměl potřebné prostory pro natáčení svých filmů, proto bylo nutné využívat divadelní rekvizity pod širým nebem⁴⁴. První provizorní studio bylo vytvořeno v nejvyšším patře české banky. Toto provizorium sloužilo až do roku 1918. První skutečný ateliér zahájil provoz teprve 1921 a otevřela jej akciová společnost A-B, založená rok před zahájením provozu.

2.5 Počátky zvukového filmu

*„Z prvních badatelů, kteří se věnovali řešení tohoto problému, je třeba jmenovati T.A. Edisona, který roku 1877 vynalezl fonograf, přístroj, určený k mechanickému záznamu a reprodukci zvuku, takže když koncem osmdesátých let XIX. století se pustil do práce na svém kinetografu a kinetoskopu, zamyslel se i nad otázkou, zda by nebylo lze spojením obou těchto přístrojů dát oživajícím obrázkům také mluvené slovo“*⁴⁵. Téměř tři desítky let práce vyústily v kinetofon⁴⁶. Již roku 1912 představuje Edison své ukázky zvukového filmu. Tyto programy se nápadně

⁴⁰ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 263

⁴¹ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 264

⁴² JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 264

⁴³ Převládala německy orientovaná kina

⁴⁴ JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, s. 264

⁴⁵ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 455

⁴⁶ Reprodukoval pohyb i zvuk před objektivem kamery

podobají ukázkám z roku 1925, tedy před definitivním příchodem zvukového filmu⁴⁷. Mimo Edisona je potřeba zmínit také další jména spojená s vývojem zvukového filmu. Patří sem León Gaumont a Oskar Messter. Konkrétně Gaumont, využil Edisonův fonograf ve spojení s přijímací kamerou. Toto řešení nebylo nikterak výhodné z hlediska prostorové náročnosti⁴⁸. Z tohoto důvodu hledal Gaumont jiné řešení, které prezentoval již roku 1902. Zde se jednalo o propojení obou přístrojů za pomoci elektrického proudu. Nadále však pokračoval na zdokonalení svého přístroje, které přišlo roku 1906, a jeho konečnou podobu předvedl roku 1910 v Akademii věd v Paříži. Tento svůj přístroj nazval **chronotofon**. „*V letech 1912 až 1914 se stal Gaumontův chronofon dočasnou atrakcí nejen řady kabaretů a varietních divadel, nýbrž i kin.*“⁴⁹ Současně s Gaumontem i Messter pracoval na spojení obrazu a zvuku, konkrétně roku 1902. Fonografické válečky nahradil gramofonovou deskou,⁵⁰ toto spojení přihlásil roku 1903 k patentu. Později následovaly ještě dodatkové patenty. Ještě téhož roku uspořádal promítání, které mělo velký úspěch. Následkem toho se zvedla vlna zájmu o Messterův přístroj nazývaný biofon⁵¹. Zároveň poprvé zvýšil tempo natáčení i projekce z původních 16, na 20 obrázků za vteřinu. „*Asi roku 1908 se pokusil O. Messter dosáhnouti gramofonového zápisu nikoliv příjmem zvuku, nýbrž uměle, takže je vlastně praotcem všech dnešních způsobů přímého kreslení zvuku*“⁵². Další nedílnou součástí vývoje zvukového filmu byl vývoj reprodukce zvuku⁵³ a dále pak vývoj fotografického záznamu⁵⁴.

---

⁴⁷ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 456

⁴⁸ Oba přístroje musely být ve značné vzdálenosti od sebe, jejich spojení bylo zajištěno hřídely, která činila toto uskupení neforemné a rozložitě.

⁴⁹ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 458

⁵⁰ Vynalezena roku 1887 P. Berlinerem

⁵¹ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 459

⁵² SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 459

⁵³ Stejným datem v dějinách zvukového filmu je rok 1918. Zde Gaumont nahrazuje stávající fonografický trychtýř a zvukovku, mikrofonem a zesilovačem. Tento krok mu umožnil rychlý vývoj radiofonie. Zároveň dochází k objevu vpisování zvuku, fotograficky světlem přímo do citlivé emulze filmu. Tímto je postupně upuštěno od užívání gramofonových desek. Tento krok mohl být uskutečněn na základě poznatků, které již byly učiněny. Pro tento způsob zápisu a reprodukce, je užit selén a jeho zvláštní citlivost vůči světlu. Tato skutečnost byla objevena už roku 1873 Willoughby-Smithem. „Je-li totiž tento prvek v temnotě, chová se k elektrickému proudu téměř jako izolátor. Dopadne-li naň však světlo, stává se vodivým – a sice tím silněji, čím intenzivněji je osvětlen“. V případě, že dojde k umístění selénové buňky do elektrické baterie, kde bude ozařována světlem neustále měnícím svou intenzitu, dojde ke změně intenzity procházejícího proudu. Vznikající vibrace lze proměnit v zařízení na zvuk. Tímto byla reprodukce zvukového filmu vyřešena a nyní bylo potřeba vyřešit způsob fotografického záznamu.

⁵⁴ Pokus o fotografování zvuku proběhl už roku 1878. Dalším průkopníkem byl E. A. Lauste, který úzce spolupracoval s Edisonem. Jeho konstrukce stavěná na plynovém hořáčku s kmitavým plamínkem byla jednoduchá, nikoliv však plně efektivní. „Porovnáme-li tyto první fotografické záznamy zvuku s dnešními, snadno pochopíme, že se asi z Lausteových ampliciónů ozývaly hlasy pramálo libozvučné, a že bylo pravděpodobně třeba hodně fantazie k tomu, aby se poznalo, jaký zvuk je vlastně reprodukován“. Tento způsob kompilace zvuku a obrazu, si nechal roku 1907 patentovat. Následovaly další pokusy založené na práci se zrcátkem, ale ani to nevedlo k úspěchu čistého zvuku. Dalším vynálezcem, který hledal způsob zápisu zvuku, byl německý badatel Ruhmerer. Ke své práci využíval zpívající obloukové lampy, díky kterým chtěl dosáhnout spojení zvuku a obrazu. Přístroj,

2.6 Zvukový film

Skutečným milníkem zvukového filmu byl 7. srpen roku 1926. Toho dne Warner Brothers uvedla v New Yorku svůj první celovečerní zvukový film Jazzový zpěvák⁵⁵. Toto datum znamená pro svět filmu počátek konce filmu němého a vzestup zvukového filmu⁵⁶.

První opravdu zvukové filmy, byly nahrány na gramofonových deskách. Desky určené pro filmový průmysl se však odlišovaly od klasických gramofonových desek. Lišily se velkým průměrem⁵⁷ a dále pak rychlostí otáčení a způsobem záznamu. Po vzestupu zvukového filmu pomalu gramofonové desky ustupují do pozadí a jsou nahrazovány fotografickým zaznamenáváním do emulze filmu. Obraz i zvuk je zachycen samostatně na negativy a spojují se kopírováním v konečné kopii⁵⁸.

Objevují se dva způsoby natáčení filmu, šrafovací a transversální. Ve zvukovém filmu je důležitý synchronní pohyb mezi kmitem a zvukem, nelze tudíž využít ručního pohonu, nýbrž synchronní elektromotory⁵⁹. „Při projekci zvukových filmů v kinech užívá se dnes téměř výhradně místo starších buněk selénových citlivých fotoelektrických článků, jejichž podstatu objevili již dávno němečtí fyzikové Elster a Geitel“⁶⁰.

Při natáčení filmu mimo interiéry ateliéru vzniká film němý, který dodatečně dostane zvuk, nebo za pomoci zvláštních přijímacích kamer se vedle pásu obrazového zachytává také negativ zvukový⁶¹. Taková mobilní aparatura má vlastní článkové napájení.

---

který vznikl na základě těchto pokusů, byl nazvaný fotografofon⁵⁴. Roku 1910 se vrátil s novým vynálezem Lauste, jeho přístroj fungoval na principu zmagnetizovaného drátu, který rozkmital mikrofonním proudem mezi póly silného magnetu. Tento přístroj prezentoval v roce 1911 v Anglii a následně také v Americe. Následující léta byl vývoj pozastaven vlivem světové války. Zájem producentů již také nebyl tak značný jako před deseti lety. Naštěstí rychlý technický vývoj v oblasti radiofonie přinesl nové možnosti do světa zvukového filmu. Této situace a vědeckého pokroku využil L. Gaumont, který započal spolupráci se dvěma dánskými inženýry A. Poulsenem a A. Petersenem. „Ti používali k zápisu zvuku kmitajícího zrcátka, od něhož se odrážel úzký, plochý svazek světelných paprsků“. Tato metoda později vstoupila na trh jako systém Gaumont-Petersen-Paulsen. Jako dalšího průkopníka této doby můžeme jmenovat W. Case, jehož zápis fotografického zvuku byl založen na skleněné trubičce naplněné neonem. Svůj objev nazval movietone. Obdobného principu mimo Case, užívali i jiní vynálezci. Například J. Masolle, H. Vogt, Dr. J. Engel⁵⁴, Lee de Forest a mnoho dalších.

⁵⁵ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 465

⁵⁶ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, s. 183

⁵⁷ 40cm

⁵⁸ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 466

⁵⁹ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 469

⁶⁰ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 470

⁶¹ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 472

2.7 Barevný film

2.7.1 Kolorování

Nedlouho po zobecnění kinematografu se začíná objevovat barevný film. Tento film ovšem neobsahoval celou stupnici barev a byl tudíž kolorovaný. V praxi to znamená, že byl zpestřený pouze několika barvami, které se aplikovali ručně. Pro tuto činnost byla nutná dávka trpělivosti a přesnosti, přesto byl výsledný film často nedokonalý. Z tohoto důvodu docházelo ke kolorování pouze v případech, že bylo zhotoveno několik kopií filmu a proces kolorizace vznikl strojově. S kolorizací jsou úzce spjaté tzv. patronové filmy. „*Na patronovém filmu byly jemným nožikem vyříznuty všechny plošky, které pak měly být kolorovány určitým barevným odstínem.*“⁶² Tudíž bylo potřeba vyrobit tolik patronových filmů, kolik se na snímku mělo vyskytovat barev. Pro přesnost této činnosti bylo potřeba konstrukčně složitých strojů pro výrobu patronových filmů. Strojová výroba patronových filmů a strojové kolorování nebylo zdaleka tak přesné, jak se původně očekávalo⁶³.

Od roku 1910 se objevují jména konstruktérů, kteří navrhují různé systémy barevného filmu⁶⁴. Patří, jsem jména jako A. Smith, Ch. Urban, R. Fischer a také E. Thornton. Poslední jmenovaný vyvinul vynález, který se stal předchůdcem dnešních užívaných systémů barevného filmu. Oproti běžně užívanému filmu, použil film s celuloidovou vrstvou tenčí, než se běžně užívá. Zároveň však jeho film byl třikrát tak široký.

Roku 1913 přinesl H.G.Giffard metodu trojbarevného filmu. Pracoval obdobně jako Thornton, ale užil film jednoduché šířky.

Mezi další stěžejní body v oblasti barevného filmu spadá firma Gaumont a její chronochrom. První pokusy je možné datovat do roku 1906. Později, v roce 1913 se veřejnost dozvídá podrobnější zprávy a první úspěšná exhibice proběhla roku 1919, „*kdy firma Gaumont zachytila touto metodou pochod vítězných spojeneckých armád Vítězným obloukem v Paříži*“⁶⁵. Gaumontova metoda přinesla značný pokrok v oblasti kinematografie, ale praktické využití

---

⁶² SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 478

⁶³ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 479

⁶⁴ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, s. 172

⁶⁵ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 487

nebylo zcela možné z důvodu vysokých nároků na konstrukci projekčního přístroje a velmi náročnou obsluhu přístroje.

2.7.2 Barvy pro film

Žádná z předchozích metod, nenašla své trvalé uplatnění na poli kinematografie. Důvodů bylo hned několik. Vysoké pořizovací náklady a stále nedokonalý výsledek byly však hlavní příčinnou. Z těchto důvodů se hledalo technické řešení, které by eliminovalo stávající problémy a zároveň by umožnilo plošné využití.

Tak byla vypracována nejdokonalejší metoda pro vznik barevného filmu, kterou známe pod názvem Technicolor⁶⁶. S touto metodou je spojován H.T.Kalmus⁶⁷, který na své metodě pracuje již od roku 1915, ale teprve roku 1916 předvádí odborné veřejnosti své barevné filmy⁶⁸. Svůj vynález praktikoval na principu substrakce a vycházel z myšlenky, že pokud má barevný film mít obchodní úspěch, nesmí požadovat podstatné změny na kinematografických projektorech. Úspěch závisel na přesnosti. K tomuto účelu produkovala firma Kodak citlivý pozitivní materiál, který se od standartního filmu pro pořizování „černobílých kopií lišil tím, že citlivá emulze byla nanesená na celuloidovém podkladu, který měl jen poloviční tloušťku“⁶⁹. Kopírování probíhalo na speciálně zkonstruovaných strojích, ve kterých vznikaly vždy dva pásy, které na konci procesu byly slepeny celuloidovými stranami k sobě. Následovalo automatické vyvolání vymoření, opět ve zvláštním stroji. „Jedna jeho strana se vybarvila sytě oranžově a druhá modrozeleně, čímž vznikl barevný pozitiv. Nyní zbývalo již jen opatření emulsi – která je na líci i na rubu – ochranným nátěrem, a film v přirozených barvách bylo lze promítati.“⁷⁰ Úměrně k technické náročnosti a nákladnosti celého procesu vzrostla i cena barevného filmu. Díky těmto skutečnostem vznikala film celý v přirozených barvách pouze zřídkakdy. Navzdory vysokému stupni propracovanosti však nebyl barevný film natolik profesionálně barevný, jak by se mohlo očekávat. Příčinnou byly dva dílčí barevné obrazy, k dokonalé reprodukce je zapotřebí tří dílčích obrazů⁷¹.

K dosažení dokonalejších barev a projekci filmu, se začalo užívat tři dílčích obrazů. Jména spojená s touto inovací tvořila v pozdějších letech značku pro jimi vytvořený systém. Keller,

---

⁶⁶ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 488

⁶⁷ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, s. 177

⁶⁸ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 488

⁶⁹ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 489

⁷⁰ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 490

⁷¹ SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 491

Dorian a Berthon, jejich systém byl označován jako K.D.B. Poprvé za pomoci nového systému promítali 27. prosince roku 1922. Později tuto metodu zavedla firma Kodak na pole amatérské kinematografie a dala mu název **Kodacolor**⁷².

2.8 40. léta 20. století

*„V roce 1930 se natáčejí první širokouhlé filmy systémem **hypergonar-scope**, který vynalezl H.Chrétin“⁷³.*

S barevným filmem se roku 1936 znovu objevuje firma Agfa a její produkt se nazývá **Agfacolor**. Tento její nový produkt vyvinul chemik Koslowsky a funguje na bázi substraktivního míchání barev. Firma produkuje barevný film již od roku 1916, ale zde se jednalo o aditivní míchání barev. *„Opravdový průlom ve světě kinematografie ovšem způsobil objev tzv. zlatého efektu, který se podařil Koslowskému⁷⁴, čímž byla s konečnou platností překonána stará poučka o citlivosti a zrnitosti filmu.“⁷⁵*

Po roce 1937 se v širším měřítku zavádí výroba a produkce barevných filmů⁷⁶.

---

⁷² SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, s. 484, 492

⁷³ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, s. 185

⁷⁴ Chemik firmy Agfa, vyvinul i barevný film Agfacolor

⁷⁵ HARENBERG, Bodo, *Kronika techniky*, s. 440

⁷⁶ JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, s. 191

3 Biografie v Pardubicích

3.1 Počátky filmové produkce

Počátky filmové produkce v Čechách se datují ke konci 19. století. Do povědomí veřejnosti, se dostává formou kočovných podniků, jako součást zábavného představení, popřípadě jako atrakce na nějaké slavnosti lidového formátu. Již v tomto období je zaznamenána přibližně desítka umělců, disponující kinematografickým zařízením a jeho užitím v rámci doprovodného programu. Pravděpodobně prvním umělcem, který poprvé přivezl program kinematografu do Pardubic, byl známý pražský umělec Viktor Ponrepo⁷⁷ v roce 1903⁷⁸.

Na základě vycházejících novin lze doložit četnost a pravidelnost kočovných představení. „*První majitel stálého bia v Pardubicích byl Karel Vavruška*“⁷⁹. Již v roce 1903 je zmínka v týdeníku *Pernštýn* týkající se promítání u příležitosti Východočeské výstavy pořádané ve dnech 26.7. - 15.9. „*Mezi placenými trakcemi naší výstavy, (kteréž mimochodem oprávněně někdy budí pochybnost), můžeme vřele doporučiti: návštěvu fotoplastických obrazů (pavilonek u strojovny). Nízké vstupné (30 hal dospělí, 10 hal. děti) umožňuje zalétnouti na okamžik v dálné kraje, jejichž věrné plasticky se jevící kolorované obrazy mile pobaví a poučí. Serie obrazů budou se střídati. Ještě jednou po očitém přesvědčení doporučujeme. Hromadným návštěvám dítek poskytuje majitel 10 procent slevy.*“⁸⁰

Další zmínku nalezneme o rok později opět v tisku. „*Americký biograf v Pardubicích. Známý v našem městě bývalý eskamotér pan Viktor Ponrepo zavítal do Pardubic se svým velkým divadelním podnikem a uspořádá ve dnech od 1. Až do 6. ledna v sále na „Veselce“ řadu představení se živými fotografiemi (americký biograf). Jak se v krajinských listech dočítáme, budí všude tento podnik velkou pozornost a představení tato konána jsou při vyprodaných domech. Aparát pořídil si p. Ponrepo dokonalý, v obrovském rozměru, tak že všechny fotografie zříme v čistém provedení. Zvláště se všude líbily: Burské bitvy, zápasy s býky v Barceloně, Povstání v Macedonii atd., taktéž hrozný výbuch sopky na ostrově Martinique (6. den po prvním výbuchu přijato) atd.*“⁸¹ Oznámení v novinách je doprovázeno zpravidla tištěným plakátem, kde se nacházejí podrobnější informace týkající se nabízeného programu.

---

⁷⁷ Vlastním jménem Dismas Šlambor

⁷⁸ ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, Pardubice: Klub přátel Pardubicka, 2012, s.2

⁷⁹ ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, s.2

⁸⁰ *Pernštýn*, roč. I., 1. 8. 1903, číslo 27, str. 3

⁸¹ *Pernštýn*, roč. I., 2. 1. 1904, číslo 11, str. 4

Zajímavá informace, která je zjevná z novinových zpráv je přehled o tom, jaké společnosti a v jakých intervalech zajížděly do Pardubic. Mimo to zpravidla uváděly, v jakých hodinách proběhne promítání a kolik filmů bude uvedeno. V neposlední řadě uváděly vstupné, kde pamatovaly i na děti.

V lednu roku 1905 týdeník *Samostatné směry* uvedl článek o představení kočovného biografu. „*Obrovský biograf umístěn jest v hostinci, u zlaté Štíky, Bezvadné výkony elektrického stroje a výtečně provedené obrazy vzbudily v sousedních Athénách obdiv odborníků. Litujeme, že nyní v době plesů nemůže se usaditi podnikatel p.Kludský na Veselce. – Však i v menších místnostech hostince, u zlaté Štíky, doufáme, že umění milovné obecnostvo hojnou návštěvou podnikatele odmění za příjemně strávený večer. Dnes v sobotu počne cyklus představení. Ceny velice mírné*“.⁸² Téhož roku proběhlo ještě několik představení od kočovných společností. 1. a 2. října v sále měšťanské besedy v Pardubicích promítal Karel Vavruška a B. Stříbrský živé obrazy. Reklama uváděla „*bohatý program sestává ze scen humoristických, vážných a ze života*“⁸³. Další kočovnou společností, která roku 1905 nabízela divadlo živých fotografií, patřila podnikatelům Poncovi a Körberovi. Ti nabízeli ve dnech od 14. až do 18. prosince v sále radnice v Pardubicích „úchvatnou“ podívanou a živé fotografie v životní velikosti⁸⁴.

Další návštěva kočovné společnosti proběhla až ke konci roku 1906 a to konkrétně od 6. do 10. října. Grand Amerikan BIOGRAF sliboval více než „*120 nejsensačnjších scén*“⁸⁵ a v sobotu 6. a ve středu 10. října o 3. hodině odpolední velké dětské představení (příloha č. 1). Tato společnost náležela podnikateli Z. Kerberovi.

Na počátku roku 1907 zavítalo do města Vavruškovo elektrické divadlo živých fotografií. Podnikatel Vavruška nabízel promítání filmů ve dnech 27. a 28. ledna v sále Dělnického domu v Pardubicích⁸⁶. Při konci roku 1907, promítal během 11 dní v říjnu také Poncův Royal Elektro Bioskop⁸⁷.

V roce 1908 nabízí svůj Cirkus Variété podnikatel Václav Kotiš, který promítá v neděli 28.11.1908 dvě představení a to ve 4 hodiny odpoledne a v 8 hodin večer⁸⁸.

---

⁸² *Samostatné směry*, roč. V., 28. 1. 1905, číslo 9, str.2-3

⁸³ *Samostatné směry*, roč. V., 30. 9. 1905, číslo 42, str. 8

⁸⁴ *Samostatné směry*, roč. VI., 16. 12. 1905, číslo 4, str. 4

⁸⁵ *Samostatné směry*, roč. VI., 6. 10. 1906, číslo 45, str. 5

⁸⁶ *Samostatné směry*, roč. VII., 19. 1. 1907, číslo 9, str. 3

⁸⁷ ŠEBEK, František, *Toulky historií Pardubic, Radniční zpravodaj města Pardubic*, Pardubice, 2013, č.1, str. 8

⁸⁸ *Samostatné směry*, roč. VIII., 28. 11. 1908, číslo 2, inzerce

V červenci roku 1909 nabízí Jan Blažek, majitel biografu „První český biograf“. Návštěvníky zve na představení od 3. do 8. července, kde slibuje „stroje nejnovějších systémů a tudíž obrazy úplně čisté“. Představení se koná vždy v 8.hodin večer, pouze v neděli nabízí představení i ve 4 hodiny. V neposlední řadě, uvádí ceny vstupného, křeslo je za 1 korunu, stání za 30 haléřů a děti jsou za polovinu ceny⁸⁹. V příloze Samostatných Směrů č. 31 r.1909 přímo „*doporučují tento zábavný podnik ku příjemnému pobavení se po námaze denního zaměstnání*“⁹⁰.

V dubnu roku 1910 nabízí svůj program Vavruškův biograf v sále Dělnického domu v Pardubicích⁹¹. Promítá se 4. a 5.4.1910 se začátkem projekce v 8 hodin večer (příloha č. 2). Jako zajímavé číslo nabízejí vzlet Wrightova Aeroplanu⁹². V následujícím měsíci nabízí svůj program Skálův kinematograf, který uvádí představení v obrovském elektrifikovaném stanu s kapacitou 1000 míst k sezení. Kinematograf je zbudován na Olšinkách a je doporučován redakcí v kulturní příloze Samostatných Směrů⁹³. Promítání zahajuje od 14.5. Představení začínají vždy v 8 hodin večer, vyjma neděle, kdy se promítá ve 4 a v 8 a dále pak středy a soboty, kdy je nabízen program pro školní dítky s poučnou tematikou za výhodné ceny vždy ve 4 hodiny odpoledne⁹⁴. Svůj kinematograf Skála inzeruje i v následujícím vydání Samostatných Směrů⁹⁵.

V roce 1911 se poprvé setkáváme s promítáním kinematografu ve volné přírodě. Na své představení The Union Biografu v zahradách v Bubenči, které zahajuje v neděli 21. května, zve František Blažek. „*Zaručeně prvotřídní zde dosud nevidané programy. Každý den představení. Každý pondělek a pátek nový vybraný program. Po prvé zde! Po prvé zde! Obrazy se vrhají na stříbrnou, velkým nákladem pořízenou plochu, na které veškeré scény báječné čistoty a plastiky nabývají. – Představení doprovází hudeb. stroj elektr. silou hnaný Auxetofon.*“⁹⁶ Podnik Františka Blažka je blíže doporučen v příloze týdeníku Samostatné směry č. 26 jako „*nádherný, dle nejmodernější soustavy zařízený kinematograf započíná se svými velezajímavými představeními (viz ins.) v útulné restaurační zahradě v Bubenči*“.⁹⁷

---

⁸⁹ Samostatné směry, roč. IX., 3. 7. 1909, číslo 33, inzerce

⁹⁰ Samostatné směry, příloha k č.31, uveřejněna u č.33 ze dne 3.7.1909, ročník IX.

⁹¹ Samostatné směry, příloha k roč. X., 26.3.1910, č.18,

⁹² Samostatné směry, roč. X., 26.3.1910, č.18, inzerce

⁹³ Samostatné směry, příloha k roč. X., 26.3.1910, č.18,

⁹⁴ Samostatné směry, roč. X., 14.5.1910, č.25, inzerce

⁹⁵ Samostatné směry, roč. X., 21.5.1910, č.26, inzerce

⁹⁶ Samostatné směry, roč. XI., 20.5.1911, č.26, inzerce

⁹⁷ Samostatné směry, příloha k roč. XI., 20.5.1911, č.26

3.2 Vznik stálých biografů

První stálý biograf je spojen s Dělnickým domem, který stál na rohu ulice Jindřišské s ulicí Hronovickou. Díky svým rozsáhlým prostorám zde ještě před vznikem stálého biografu občas proběhlo promítání filmů, viz 1907. V říjnu roku 1910 zde vzniká první stálý biograf s názvem Lidobio. První zahajovací představení biografu proběhlo 15. října 1910 pod taktovkou Em. Hlubůčka. „*Začíná se každého všedního dne v 5.hod odpoledne a v neděli a ve svátek v ½ 11. dopoledne a o 3.hod. odpol. – Odpoledne hraje se **nepřetržitě** až do 10.hod. večer. P.T. obecnstvu možno v tu dobu přijíti do divadla kdykoliv, neboť se program několikrát opakuje. Jednotlivý program vyčerpá se asi za půl druhé hodiny*“⁹⁸. Ceny se pohybují za I.místo 80 haléřů a za stání na galerii 20 haléřů. Pro děti a c. a k. vojsko platí snížené ceny. V následujících vydání již E.Hlubůček inzeruje vždy týdenní program pro svůj stálý biograf⁹⁹.

Již o dva roky později, v roce 1912, vzniká v pořadí již druhé kino v budově národně sociálního domu stojícím v ulici bratranců Veverkových. Lidový biograf Karla Vavrušky sliboval denní představení od 8 hodin dále pak v neděli a ve svátek dvě velká představení a to ve 4 hodiny odpoledne a v 8 hodin večer. „*Dvakrát týdně nový program v **úterý a v sobotu**. Od 9. do 11. března mimo vybraný program velkolepé drama „**SIROTCI**“. Předvedení tohoto obrazu trvá přes hodinu. Od 11.do 15. března mimo jiné: **Poslední kapka vody**, nádherné drama.*“¹⁰⁰ V následujícím měsíci nabízí pan Vavruška opět svůj biograf v prostorách nár. soc. domu v období od soboty 13. dubna do 15. dubna. Mimo filmové drama nabízí, sportovní snímek „Závody motorových člunů“, dále pak kinematografický zpravodaj s nejnovějšími událostmi z celého světa, projekci snímků z místních kasáren a v neposlední řadě krátké komické snímky.¹⁰¹ Představení biografu pana Vavrušky pokračuje týdenním programem od 20.4. až do 30.4, kdy nabízí „*Od 20. do 22. dubna mezi jinými úchvatný román ze života artistů ve dvou dílech, jehož předvedení trvá přes tři čtvrti hod. „**Upírová tanečnice**“. Od 23. do 26. t.m. mezi jinými: „**Démon zla**“ napínavé drama ve dvou dílech. Předvedení trvá přes tři čtvrti hod. Od 27. do 30. dubna mezi jinými **pokračování neobyčejně pout. Obrazu „Bílá otrokyně“ III. díl.***“¹⁰² Poslední program v jarním období promítá Lidový biograf od soboty 27. do úterý 30. dubna¹⁰³. V následujícím měsíci téhož roku promítal biograf Imperiál patřící Ottovi Danzerovi.

⁹⁸ *Samostatné směry*, roč. X., 15.10.1910, č.46, inzerce

⁹⁹ *Samostatné směry*, roč. X., 29.10.1910, č.49, inzerce

¹⁰⁰ *Samostatné směry*, roč. XII., 9.3.1912, č.16, inzerce

¹⁰¹ *Samostatné směry*, roč. XII., 14.4.1912, č.21, inzerce

¹⁰² *Samostatné směry*, roč. XII., 21.4.1912, č.22, inzerce

¹⁰³ *Samostatné směry*, roč. XII., 28.4.1912, č.23, inzerce

Program nabízel od 9. do 12. května bohatý program čítající přírodní snímky, komické scénky, kinematografický zpravodaj¹⁰⁴ a po přestávce „napínavé drama o 3.jedn. „*Maskovaná láska*“ předvedení tohoto obrazu trvá přes hodinu. V nejbližších dnech hned po vydání: *Záhuba největší lodi světa „Titanicu“*. K tomuto sensační obrazu bude vydáno zvláštní podr oznámení. *Bíтва s Apachy v Choisy-le-Roi. Bonnotův konec*. V příštím programu: *Nick Carter a jeho protivníci. Sensační detektiv. drama o 4 jednáních.*“¹⁰⁵ V posledním srpnovém vydání týdeníku Samostatné Směry, upozorňuje Karel Vavruška na začátek nové sezony po letní přestávce. Svě kinematografické představení zahajuje dne 1. září „v nově vystavené a velmi elegantně upravené dvoraně *národně sociálního domu*. Jako dříve bude i nyní mojí snahou předváděti nejnovější a nejmodernější snímky. - od 24.září *Všesokolský slet v Praze. Při představení bude vždy koncertovati vlastní šestičlenný smyčcový orchestr.*“¹⁰⁶ Do konce roku 1912 inzeruje Karel Vavruška svůj biograf ještě třikrát, ale poprvé¹⁰⁷ na svých plakátech nabízí i možnost zakoupení vstupenek v předprodeji o 10 haléřů levněji. Od soboty 26. do 28. října dokonce slibuje *Monstre program*¹⁰⁸ který se vyznačuje mimo velmi rozmanitý program, také nepřetržitým promítáním v neděli a to od 3 hodin odpoledne do 7 hodin večer. V 8 hodin večer už nabízí další program.¹⁰⁹ Počátkem roku 1913 dává o sobě vědět opět biograf Karla Vavrušky, který naposledy nabízí velkolepý program. Promítání zahajuje v neděli 16. února a poprvé uvádí veselohru¹¹⁰ s názvem „Veselá vdova“. Začátek promítání vždy od 8 hodiny večer a v neděli se promítá od 3 hodin, od 5 hodin odpoledne a dále pak v 8 hodin večer¹¹¹. Zároveň se roku 1913 setkáváme s novým typem biografu a tím je biograf obecní.

1.3.1913 uveřejňují Samostatné směry v kulturní rubrice prohlášení, obecního zastupitelstva města Pardubice, o zřízení biografu obce Pardubice, který bude od uveřejnění prohlášení, provozovat stálá představení každý týden v sále národního sociálního domu¹¹². „*Biograf obce Pardubic*. V posledních letech nabylo provozování biografu netušeného rozmachu. V hlavních městech je celá řada zábavních podniků, ve kterých provozují se jen biografická představení a téměř v každém větším městě jest jeden nebo více biografů. Představení biografická těší se nezmenšené, spíše přibývající návštěvě obecnstva, neboť stále zlepšovanými přístroji a obrazy

---

¹⁰⁴ Nejnovější zprávy z celého světa

¹⁰⁵ Samostatné směry, roč. XII., 12.5.1912, č.25, inzerce

¹⁰⁶ Samostatné směry, roč. XII., 25.8.1912, č.39, inzerce

¹⁰⁷ Samostatné směry, roč. XII., 8.9.1912, č.41, inzerce

¹⁰⁸ Samostatné směry, roč. XII., 27.10.1912, č.48, inzerce

¹⁰⁹ Samostatné směry, roč. XII., 27.10.1912, č.48, inzerce

¹¹⁰ Do té doby promítali detektivní a psychologická dramata

¹¹¹ Samostatné směry, roč. XIII., 16.2.1913, č.13, inzerce

¹¹² Samostatné směry, roč. XIII., 1.3.1913, č.15, inzerce

a se zvláštní vynalézavostí volenými výjevy poskytuje se obecenstvu podívaná čím dále větší dokonalosti a stupňované zajímavosti. Představení biografická jsou pro široké vrstvy obecenstva pramenem zábavy a také poučení a tím stávají se důležitým prostředkem lidovýchovným. Proto těší se biografy přízni všech vrstev obecenstva a jsou pro podnikatele pramenem značného výtěžku. Vzájemná konkurence podniků vyvolává ovšem snahu představeními zvláštní přitažlivosti získati hojnou návštěvu obecenstva a tím největší výtěžek, při čemž za časté význam vzdělávací a lidovýchovný mizí. Proto již také politické úřady zostrili censuru předváděných obrazů. Některá města seznávajíce důležitost i výnosnost biografu, chopila se sama podniků biografických, aby je provozovala ve směru vzdělávacím a výchovným a aby výnosy z nich získala pro své chudinské a dobročinné účely. Z toho důvodu také po usnesení obec. zastupitelstva obec Pardubice zakročila o koncesi na provozování biografu a po dosažení téže rozhodla se v nejbližších dnech ji prováděti. Provádění svěřeno jest zvláštnímu kuratoriu, které vynaložilo veškerou péči, aby biografická představení byla dokonalá, aby hověla lepšímu vkusu obecenstva a poskytovala nejenom příjemnou zábavu, nýbrž aby též plnila úlohu kulturní. Výtěžek určen jest výhradně na chudinské a dobročinné účely. Kuratorium vynasnaží se, aby všechna očekávání, která obec v podnik biografu klade, byla splněna. Jest na občanstvu pardubickém, aby ocenilo snahy, které obec zřízením obecního biografu projevuje a aby hojnou přízni snahy ty podporovalo. Při stálých stescích na nedostatek společenského života v našem městě dává se biografem příležitost naší městské společnosti, aby v městském biografu scházela se nejenom za účelem podívané, nýbrž i za účelem vzájemných styků společenských, tak aby tím povznesen byl také společenský život.“¹¹³ V lednu roku 1914 uveřejnil týdeník Osvěta lidu článek, nabádající veřejnost o vyslovení mínění ohledně umístění městského biografu do prostor divadla.¹¹⁴ V jenom z následujících číslech týdeníku je otištěna výzva k diskuzi, zda je skutečně vhodné doporučit umístění biografu do prostor městského divadla, spolu s výzvou byl otištěn také došlý dopis : „ Že obecní biograf jest passivní je faktum, které nesnaží se se dnes zapírat ani činitelé, kterým právem by se měl vzešlý deficit připsati na konto jejich zavinění. Hledají se léky k zamezení rostoucího schodku, a jedním z nich má být přeložení měst. biografu do divadla. Otázkou tou, namnoze už bouřlivě, zabývala se finanční komise obecní a v blízké době má se s ní zabývat i divadelní kuratorium. Mínění rozdělena jsou ve dva tábory. Byl již veřejně otištěn hlas pro umístění biografu v divadle, dovolte, abych vyslovil i náhled opačný. Biograf do divadla nepatří. Není žádným útvarem uměleckým, jest rázu spíše panoramatického a hodí se do rámce varieté nebo chantanů. Pokládám proto za

¹¹³ Samostatné směry, roč. XIII., 1.3.1913, č.15, str. 3

¹¹⁴ Osvěta lidu, roč. XIX., 21.1.1914, č.4, str. 2

snížení divadla, jež má svůj tisíciletý kulturní význam a na němž idee i myšlenky, ve spojení s živým slovem a mimikou, poskytují požitky vrcholného umění, aby vedle něho v téže místnosti, konkuroval útvar, jenž uměleckým se nazvati nemůže, jehož význam je pomíjivý a jenž spíše vypočten jest na sensaci, než na zušlechtění. Avšak vedle těchto abych tak řekl důvodů morálních, mluví i důvody praktické proti přeložení městského biografu do divadla, neboť řekněme si to upřímně, že ani v divadle městský biograf prosperovati nebude. Biograf městský jest dítko, počaté už z nezdravého zárodku. Nevyvolala ho potřeba obecnstva, nedovedlo se to také zařídit tak aby obecnstvo po něm volalo, počal se vnucovati, a to byla chyba. V duši davu jest těžko se vyznati, nemožno téměř vyzkoumati příčiny náklonosti nebo nepřízně, avšak to popřítí se nedá že obecnstvo Pardubické má jakousi instinktivní nechuť k městskému biografu. Taková nechuť se nedá zlomit, s tou se musí jednat jako s rozhýčkaným děckem. Nálady davu nepočítají s místním patriotismem, ani s účelem, pro který biograf byl zřízen. O to jsme zde v Pardubicích v nepříznivějších poměrech oproti městům jiným kde zařízen byl biograf městský za podmínek příhodnějších. Kuratorium biografu není vinno a nikdo na jeho složení nehuboval. Bádné kuratorium nemůže stačiti soukromému podnikateli, jenž má větší možnost rychlého obchodního pohybu a menší režii nežli podnik, náležející nějaké korporaci. Při vstupném jaké se nyní platí v biografu, v divadle se představení biografická vypláceti nebudou. Zvýší-li se vstupné, lidé do divadla nebudou chodit. A pak docela podstatnou námitkou jest, že biografové obecnstvo nebude šetřiti divadlo tak, jako obecnstvo divadelní. Divadlo by rozhodně bylo ničeno umístěním biografu v divadle. Tento úsudek nevznikl snad z nějakého urážlivého úmyslu nebo podceňování obecnstva, biograf navštěvujícího, ale spíše z praktické zkušenosti vyšlé ze znalosti stálého pevného kmene návštěvníků biografu, toho, abych tak řekl lidového „gros“ biografové návštěvy. Návštěvy biografu by se nepodobali potom návštěvám divadla, ale spíše by návštěvy divadla klesly, pokud se zevnějšího rázu týče, na nouveau návštěvy biografové. Přenesením biografu do divadla se proto financím městského biografu nepomůže a význam divadla se sníží.“¹¹⁵

V únoru dochází opět k diskuzi otištěné na stránkách Osvěty lidu¹¹⁶, kde někteří vyzývají, aby Pardubice upustili od městského biografu, jehož deficit se každým měsícem navyšuje a zároveň přestali spekulovat nad zakoupením druhé koncese. Další se pouští do spekulací, že v některých městech takové podniky prosperují. V neposlední řadě se vyjadřuje pan učitel Hanuš, který apeluje, že pokud dojde ke sloučení městského biografu s podnikem paní Danzerové, aby se

¹¹⁵ Osvěta lidu, roč. XIX., 27.1.1914, č.6, str. 3

¹¹⁶ Osvěta lidu, roč. XIX., 25.2.1914, č.12

upustilo od detektivních a dramatických projekcí a navrátilo se k původní myšlence, kdy měl mít biograf výchovnou funkci¹¹⁷. V dubnovém vydání týdeníku je již znám osud městského biografu. „**Obecní biograf před svátky dohrál a tím ukončeno naprosto neúčelné mrhání obecních peněz. Byli jsme dávno toho názoru, že náš obecní biograf nebyl založen na zdravých základech a že obecní biograf u veliké většině mu nepřeje. Návštěva stále pokulhávala, režie veliká – až konečně kuratorium samo uznalo, že hlavou nelze zeď prorazit. Také jednání s paní Danzerovou je definitivně rozbito, návrh s biografem jíti do městského divadla se celkem nezamlouval – a tak zbude tu pouze letní budova u Střebských na zahradě, ve které kuratorium chce hráti aspoň ještě v letních měsících.**“¹¹⁸

Rok 1914 byl významný nejen prvním promítáním zvukového filmu, ale také vznikem prvního plánovaného sálu pro účely biografu. Tento sál vznikl při přestavbě a zároveň přístavbě hotelu Veselka a načas se se svými rozměry, stal největším promítacím sálem.¹¹⁹ 1.4.1914 inzeruje biograf Imperial sídlící v Dělnickém domě veselohru s názvem Modrá myška. „*Nejlepší veselohra doby o 5 jednání. Dávána byla s obrovským úspěchem po 3 týdny v bio „Lucerna“ v Praze. 400krát v Graben kino ve Vídni.*“¹²⁰ Od 29. května nabízí biograf Imperial Edisonův mluvicí film.¹²¹ 27.6. uveřejnil týdeník Osvěta lidu následující článek. „*Jediný biograf Imperial v Pardubicích přináší v posledním čase snímky vzácné ceny umělecké, nejnověji zfilmovaná dramata, a v nejbližší době uvidíme pohádku Jul.Vernea „Děti kapitána Granta“.* Pí. Danzerová jistě by se zavděčila našemu obecnstvu, kdyby si uvědomila, že kinematograf nemá pouze význam po stránce dramatické, nýbrž že ho lze použít i ve vědě a škole, a hleděla získati snímky z oboru věd přírodních.“¹²² Snímek „Děti kapitána Granta“ uvádí biograf Imperial od 2. do 5. července.¹²³

Dalšími novinami, které roku 1914 uveřejňovaly krátké programy biografů, byl týdeník Neodvislé listy. Mimo programů ale také nabízel svým čtenářům obsahy některých filmů, spolu s doporučením, proč daný film navštívit. Jedním takovým filmem byl „**Hiawatha**« *velkolepé drama v pěti dílech (s vampyrovým tancem) současně s dalším vybraným programem předvede ve dnech od 2.-5. února městský biograf na své scéně. O tomto obrazu píše kritika takto: Sensační v tomto filmu jest jak jen nejvíc možno uměleckou formou podáno... Hlavní atrakcí*

¹¹⁷ Osvěta lidu, roč. XIX., 25.2.1914, č.12, str. 3

¹¹⁸ Osvěta lidu, roč. XIX., 18.4.1914, č.27, str. 5

¹¹⁹ Osvěta lidu, roč. XIX., 11.7.1914, č.51, str. 6

¹²⁰ Osvěta lidu, roč. XIX., 1.4.1914, č.22, str. 4

¹²¹ Osvěta lidu, roč. XIX., 26.5.1914, č.38, str. 5

¹²² Osvěta lidu, roč. XIX., 27.6.1914, č.47, str. 6

¹²³ Osvěta lidu, roč. XIX., 1.7.1914, č.48, str. 3

tohoto obrazu jest umění tančícího páru »Joe Billers« a »Hild Hedges«. Umění těchto je senačním uměním, kteréž nic společného s hrubým a špatným nemá...Sám císař František Josef I. a následník trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este obdivovali umění páru »Joe Billers« a »Hild Hedges«.“¹²⁴ In hoc signo vinces je další film, který nabízí městský biograf od pátku 13. března. Film je natočený na motivy legendy z dob Konstantina Velikého.¹²⁵

V roce 1915 se biograf Imperial stěhuje z Dělnického domu do nově vzniklých prostor hotelu Veselka a tím se oficiálně stává již třetím stálým. Jeho vnik umožnila přístavba západní části hotelu Veselka umístěného na Wilsonově třídě¹²⁶. V dubnu, konkrétně od soboty 17. do neděle 18. dubna nabízí divákům fantastickou činohru o 5jednáních s názvem Pražský golem. V hlavních rolích účinkují Pavel Wegener a Lyda Salmonová¹²⁷. V květnu nabízí biograf film „Sen záložníků“ promítá se od soboty 1. do pondělí 3. května¹²⁸. Dobový tisk o filmu hovoří takto. „Záložníkův sen, film vídeňské továrny podle stejné zvukomalby kapelníka Ziehrera, je skutečně velmi pozoruhodným dílem v oboru kinematografie. Vzbudí v každém dobrou představu nynější války a jest velmi působivý. Kino »Imperial« nešetří obětí, aby předvedlo obecnstvu věc cenou, která se předváděla v největších podnicích vídeňských za úplně vyprodaných domů, takže čistý výtěžek, odevzdaný pomocnému válečnému fondu, jde do mnoha tisíců korun. Hudba zvětšeného orchestru je velmi přiléhavá a jistě, že budou diváci odcházeti tentokráte z biografu naprosto uspokojeni.“¹²⁹ Tato představení se promítají stále prostorách Dělnického domu. V květnu zahajuje svoji letní sezonu také městský biograf v areálu hotelu Střebský. Zahájení probíhá v neděli 30. a v pondělí 31. května, samotná představení se konají každou neděli, pondělí a čtvrtek po setmění. Návštěvníkům je nabízeno posezení na sedadlech v řadách, případně u stolů.¹³⁰ Přelomovým měsícem pro Bio Imperial se stává červen, kdy poprvé Imperial promítá v novém sále na Veselce.¹³¹ Zahajovacím představením v sobotu 19. a v neděli 20. června, se na všeobecnou žádost stává Sen rezervistův¹³². V neděli se hraje ve 4 hod. odpoledne a v 8 hodin večer.¹³³ V srpnu opět nabízí program městský biograf v letní aréně

¹²⁴ *Neodvislé listy*, roč. XX., 31.1.1914, č.6, str. 5

¹²⁵ *Neodvislé listy*, roč. XX., 11.3.1914, č.14, str. 3

¹²⁶ Dnešní třída Míru

¹²⁷ *Neodvislé listy*, roč. XXI., 17.4.1915, č.16, str. 3

¹²⁸ *Neodvislé listy*, roč. XXI., 1.5.1915, č.18, str. 3

¹²⁹ *Neodvislé listy*, roč. XXI., 1.5.1915, č.18, str. 4

¹³⁰ *Neodvislé listy*, roč. XXI., 29.5.1915, č.22, str. 4

¹³¹ Do té chvíle se promítalo v Dělnickém domě

¹³² Záložníkův sen

¹³³ *Samostatné směry*, roč. XV., 20.6.1915, č. 29, inzerce

hotelu Střebský, „v neděli dne 8. a v pondělí dne 9.srpna předváděn bude vysoce zajímavý snímek Mistr Jan Hus, vydaný u příležitosti 500letého jubilea.“¹³⁴

Od přestěhování Bia Imperial z Dělnického domu do prostorů Veselky je promítání filmů pravidelnější. Hned na počátku roku 1916 však dochází ke stížnosti z řad obecnstva, kterou shrnuje redakce týdeníku Osvěta lidu: „*Tlumočíme mile rádi stesky obecnstva, biografy navštěvujícího, že tam hrají do nekonečna stejná čísla hudební. Hrají sice čistě a správně, ale neustále totéž.*“¹³⁵ V únoru 1916 uvádí Imperial od 19. do 20. film „Tunel“ na motivy slavného románu.¹³⁶ Od 4.-5. března nabízí veselohru o 3jednáních „Nezvedení hoši“ a jedno velkolepé drama „Vítězství srdce“, zároveň však upozorňuje na program příštího týdne, kdy proběhne promítání veselohry „Pán bez kvartýru“ a válečných obrazů z fronty s názvem „Vše pro vlast“.¹³⁷ V týdeníku je mimo program ještě uveřejněno dvojí doporučení týkající se biografu na Veselce. První poukazuje na neslušné chování některých návštěvnic, které i navzdory výzvam na začátku představení, neodloží pokrývku hlavy a po zbytek představení znepríjemňují zážitek osob, které za danou dámou sedí. Tyto dámy, které neuposlechnou výzvy na začátku programu jsou dále upozorněny, že budou nést nemilé následky. Druhé doporučení se týká výše zmíněného velkolepého dramatu „Vítězství srdce“, jehož děj, shledává redakce úžasným.¹³⁸ V dubnovém vydání Osvěty lidu č. 18 redakce upozorňuje: „**Biograf pí. Danzerové hraje dne 4.května t.r. (ve čtvrtek) ve prospěch červeného kříže v Pardubicích. Příznivci tohoto spolku žádají se za věnování přízně.**“¹³⁹ V září pak biograf na Veselce uveřejňuje program čítající přírodní snímky, veselohru „Mořic Popelkou“ a detektivní drama „Mrtví se probouzejí“. Návštěvníci je mohou shlédnout ve dnech 23. a 24. září.¹⁴⁰ Další promítání probíhá ve dnech 30. září a 1. října, kdy diváci mohou shlédnout přírodní snímky „Zoologická zahrada v Pešti“, veselohru „Pán se shora“ nebo detektivní drama „Betarova láska“ o třech jednáních.¹⁴¹ Bio Imperial nabízí i v následujícím měsíci každý týden bohatý program, 7. a 8. října nabízí mimo veselohru a detektivní drama také snímek „Slavnostní uvítání ponorky „Deutschland“ v Brémách“.¹⁴² Počátkem listopadu zve obecnstvo na nádherný dvojitý program ve dnech 4., 5. a 6. listopadu na veselohru „Deštník s labutí“ a drama „V

¹³⁴ *Neodvislé listy*, roč. XXI., 7.8.1915, č.32, str. 4

¹³⁵ *Osvěta lidu*, roč. XXI., 15.1.1916, č.3, str.4

¹³⁶ *Samostatné směry*, roč. XVI., 20.2.1916, č. 13, inzerce

¹³⁷ *Samostatné směry*, roč. XVI., 5.3.1916, č. 15, inzerce

¹³⁸ *Samostatné směry*, roč. XVI., 5.3.1916, č. 15, str. 4

¹³⁹ *Osvěta lidu*, roč. XXI., 29.4.1916, č.18, str.5

¹⁴⁰ *Samostatné směry*, roč. XVI., 24.9.1916, č. 44, inzerce

¹⁴¹ *Samostatné směry*, roč. XVI., 1.10.1916, č. 45, inzerce

¹⁴² *Samostatné směry*, roč. XVI., 8.10.1916, č. 46, inzerce

poutech otroctví“.¹⁴³ V měsíci prosinci je pro návštěvníky biografu přichystán každý týden jiný program, čítající veselohry i dramata, zajímavým filmem je pak dílo „Homunkulus“. Ten je promítán od 16. do 18. prosince a sama redakce tiskovin vydává své doporučení. Jeho znění je následující: „*Ve všech hlavních městech Evropy vyvolává právě toto skvělé kinematografické veledílo obrovský rozruch. Co se týče mohutnosti rozvrhu a úchvatné síly děje, nemá ve filmové literatuře dosud nic sobě rovného.*“¹⁴⁴ Redakce také upozorňuje na nově vzniklý nešvar, přímo se dotýkající návštěvníků biografů. Ve městě se rozmáhají krádeže, které činí mládež a následně hledá úkryt v řadách návštěvníků biografů. Redakce vyzývá návštěvníky, aby nebránili pronásledovatelům zlodějů a sami zloděje v jejich činnosti nepodporovali.¹⁴⁵ Do konce roku uvádí Bio Imperial ještě několik představení, ale nejvíce propagované je detektivní drama „Mrtvá země“, která se odehrává ve třech jednáních a redakce k ní vydává rozsáhlý popis děje.¹⁴⁶

Sezonu roku 1917 zahajuje opět Bio Imperial na Veselce a jako v předchozím roce nabízí obecenstvu zajímavou podívanou. Promítání začíná od 6. do 8. ledna.¹⁴⁷ V následujícím vydání týdeníku Samostatné směry vychází nový program Bia Imperial, který zve na drama „Motýlek větrem zmítaný“ a drama „Vampyretta“. K prvně zmíněnému dramatu zároveň vydává doporučení v následujícím znění: „*Znamení film. Překvapující skupiny „Motýlek větrem zmítaný“. Americké drama o 5 dílech. Monopol Projektograf A.G. Velice zdařilý film, pojednávající o dramatu mladého manželství.*“¹⁴⁸ Do konce ledna Bio na Veselce nabízí svému obecenstvu ještě dvakrát program. Od 20. do 22.1. mohou diváci shlédnout „Korunovační slavnosti v Uhrách“, drama „Zneuznán“ nebo veselohru „Sekretář Její Výsosti“.¹⁴⁹ Od 27. do 29. ledna zase detektivní hru o 4 jednáních „Pomoc“ nebo drama „Její nejlepší trefa“.¹⁵⁰ V únoru zve Bio Imperial diváky pouze jednou, a to na představení od 9. do 10. února na dramata „Doznání zelené masky“ a „Muž bez budoucnosti“.¹⁵¹ Následující měsíc vychází program Biografu Imperial dvakrát. Poprvé zve 3. a 4. března na drama o 5 jednáních „JOGHI“.¹⁵² A podruhé uvádí 10. a 11. března dvě dramata „AFRODITA“ a „IKARUS“.¹⁵³ Další projekce

¹⁴³ *Samostatné směry*, roč. XVI., 5.11.1916, č. 50, inzerce

¹⁴⁴ *Samostatné směry*, roč. XVII., 17.12.1916, č. 4, str. 4

¹⁴⁵ *Samostatné směry*, roč. XVII., 17.12.1916, č. 4, str. 4

¹⁴⁶ *Samostatné směry*, roč. XVII., 31.12.1916, č. 6, str. inzerce

¹⁴⁷ *Samostatné směry*, roč. XVII., 7.1.1917, č. 7, inzerce

¹⁴⁸ *Samostatné směry*, roč. XVII., 14.1.1917, č. 8, str.4

¹⁴⁹ *Samostatné směry*, roč. XVII., 21.1.1917, č. 9, inzerce

¹⁵⁰ *Samostatné směry*, roč. XVII., 28.1.1917, č. 10, inzerce

¹⁵¹ *Samostatné směry*, roč. XVII., 11.2.1917, č. 12, inzerce

¹⁵² *Samostatné směry*, roč. XVII., 4.3.1917, č. 15, inzerce

¹⁵³ *Samostatné směry*, roč. XVII., 11.3.1917, č. 16, inzerce

probíhá od 21. do 23. dubna, kdy nabízí divákům „Mackensenův přechod Dunaje“, drama „Poslední svého rodu“ a detektivní drama „John Rool“.¹⁵⁴ U konce roku 1917 promítá Biograf Imperial v říjnu film „Hrabě Dohna a jeho loď Möve“. Redakce se k filmu vyjádřila takto: „*Film tento je dokladem pravdy, že německý námořní duch spojen s lidskostí a železnou energií dovede provést dílo zničení nepřátelských lodí.*“¹⁵⁵ Poslední program vybízející k návštěvě Biografu Imperial byl otištěn v listopadu a zve návštěvníky na film „Budiž světlo“, který se promítá od 24. do 26. listopadu.¹⁵⁶

Tabulka znázorňuje četnost programů, reklam a recenzí na promítané filmy v období války v jednotlivých novinách.

	1914	1915	1916	1917	1918
Neodvislé listy	4	4	0	0	0
Osvěta lidu	9	0	6	0	0
Samostatné směry	0	1	14	10	0
Socialistický ruch	0	0	0	0	0
Východočeský republikán	0	0	0	0	0

3.3 1918-1930

První zmínka o obnovení promítání po skončení 1. světové války se objevuje v roce 1919, v únorovém vydání týdeníku Samostatné směry, kde Biograf Imperial na Veselce opět zve návštěvníky na promítání filmů. Konkrétně na projekci „Triumfální příjezd presidenta T.G.Masaryka“ od 15. do 18. února. Denně nabízí dvě představení, o půl páté odpoledne a v osm večer, v neděli pak vždy o půl třetí, v pět a v osm hodin večer.¹⁵⁷ V jednom z následujících čísel musí bohužel Biograf Imperial zrušit výše zmíněné představení, z důvodu ztráty filmu cestou na Moravu. Svému obecenstvu ale slibuje, že představení by se mělo konat během tří týdnů¹⁵⁸. Zároveň však, vydává redakce upozornění, že jakákoliv kulturní představení, divadelní či biografická, mohou trvat pouze do 10 hodin večer. Toto nařízení se vztahuje i na hostince i kavárny a neuposlechnutí budou následovat případné tresty. Důvodem je „*nedostatek uhlí, kterým trpí zejména elektrické podniky a jehož jest potřeba více k vytápění*“

¹⁵⁴ *Samostatné směry*, roč. XVII., 22.4.1917, č. 22, inzerce

¹⁵⁵ *Samostatné směry*, roč. XVII., 14.10.1917, č. 46, str.4

¹⁵⁶ *Samostatné směry*, roč. XVIII., 25.11.1917, č. 1, inzerce

¹⁵⁷ *Samostatné směry*, roč. XIX., 9.2.1919, č.12, inzerce

¹⁵⁸ *Samostatné směry*, roč. XIX., 16.2.1919, č.14, inzerce

bytů a nikoliv místností pro zábavu, přivodil rozhodnutí ve smyslu shora uvedenému, ačkoliv jsou pro ně ještě i jiné důvody.“¹⁵⁹ V březnu už opět nabízí Biograf na Veselce „Triumfální příjezd presidenta T.G.Masaryka“ a to od 8. do 12. března.¹⁶⁰ V květnu téhož roku uvádí Bio Imperial americký propagační film s názvem „Wilson kontra Wilhelm“ film je možné shlédnout od 25. do 29. května.¹⁶¹

V roce 1921 se poprvé začíná v tisku objevovat program biografu s názvem LIDO-BIO sídlícím v Dělnickém domě. Poprvé uvádí film „Pomsta Rudého Boha“, a to v pátek 7. v neděli 9. a v pondělí 10. ledna.¹⁶² V únoru LIDO-BO dokonce vydává vždy po týdnu program na své představení, 11. a 12. února je možné vidět dramatický snímek „Malarie“¹⁶³. Od pátku 18. do neděle 20. února uvádí film „Zpěv zlata“, „O 5 dějst. Český film. Hlavní role hrají miláckové praž. obecnstva sl. A. Ondráčková a p. K. Lamač, režie JUDr. J. Kolář, vzácný zjev slibného režiséra a herce.“¹⁶⁴ Od pátku 25. do neděle 27. mohou diváci shlédnout dobrodružné drama „Maciste, silák“ nebo veselohru „Šmurel modelem“, 2. a 3. března jsou na programu zase veselohry s názvem „Ztřeštěná historka“ nebo „Loupež v rychlíku“.¹⁶⁵ Až do května roku 1921 nabízí LIDO-BIO pestrý program. V březnu a dubnu nabízí filmy z americké produkce, v březnu například detektivní drama s názvem „Krásná lupička“ nebo veselohru „Ambrož detektivem“¹⁶⁶, v dubnu pak film „Hory se mstí“¹⁶⁷. V květnu se promítá v biografu LIDO-BIO v Dělnickém domě historické drama s názvem „Orlík“, vévoda ze Zákup.¹⁶⁸ Pro velký úspěch je o týden později uváděna repríza výše zmiňovaného filmu a promítá se od pátku 13. do pondělí 16. května. Nově také v programu účinkuje nový umělecký orchestr.¹⁶⁹

Nově se v roce 1922 setkáváme s krátkým tištěným obsahem k některým filmům, uváděným v biografu v Dělnickém domě. V lednu biograf uvádí dvě dramata, jedno z prostředí Mexika „Boje s podloudníky“ dále pak drama z domácího prostředí „Zpověď vrahovy ženy“.¹⁷⁰ V únoru LIDO-BIO uvádí český film „Šachta pohřbených ideí“, Východočeský republikán film označuje jako 1. český sociální film a upozorňuje, že „v Pardubicích v Dělnickém domě bude

¹⁵⁹ *Samostatné směry*, roč. XIX., 16.2.1919, č.14, str.4

¹⁶⁰ *Samostatné směry*, roč. XIX., 9.3.1919, č.17, inzerce

¹⁶¹ *Samostatné směry*, roč. XIX., 25.5.1919, č.28, inzerce

¹⁶² *Východočeský obzor*, roč. XVII., 7.1.1921, č.1, str.3

¹⁶³ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 11.2.1921, č.6, str.6

¹⁶⁴ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 18.2.1921, č.7, str.5

¹⁶⁵ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 25.2.1921, č.8, str.6

¹⁶⁶ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 18.3.1921, č.11, str.5

¹⁶⁷ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 8.4.1921, č.14, str.5

¹⁶⁸ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 6.5.1921, č.18, str.2

¹⁶⁹ *Východočeský obzor*, roč. XVII., 13.5.1921, č.19, str.3

¹⁷⁰ *Východočeský obzor*, roč. XVIII., 13.1.1922, č.2, str.3

se film tento předváděti v našem Lido-bio od 10-13 t.m. Nemělo by býti jediného dělníka a socialisty, který by film tento nespatriil.“¹⁷¹ S tištěným programem biografu v Dělnickém domě se dvakrát setkáme ještě v dubnu a po delší odmlce až na podzim roku 1921. V září uvádí LIDO-BIO 7. a 8. září drama „Z deníku pí. I. Andersenové“ a 9. a 10. září detektivní drama „Otrávené štěstí“.¹⁷² V říjnu pak bylo možné vidět od 3. do 5. října historický obraz velké francouzské revoluce s názvem „Devadesát tři“.¹⁷³

V březnu roku 1923 opět vychází program biografu LIDO-BIO s tištěným obsahem a případným doporučením redakce k návštěvě filmu. Od 3. do 7. března je možné shlédnout historické drama „Děti velké revoluce“, redakce hodnotí film jako velmi cenný a doporučuje jej k hojně návštěvě.¹⁷⁴ V dubnu nabízí biograf svému obecnstvu romantické drama s názvem „Krev Allahova“, „film je strhujícím obrazem tragedie náboženského fanatismu a vášnivě lásky. Byl natáčen v exotickém kraji marockém za účasti tisíců domorodců pěších i jízdých.“¹⁷⁵ V květnu 11. a 12. je pak k vidění naučný film, líčící výrobu papíru a novin „Od stromu k novinám“.¹⁷⁶ Na závěr roku přináší LIDO-BIO bohatý program. Od 22. do 31. prosince lze vidět úspěšné drama „Dvojí život“, „Tygr v cirku Fariny“, orientální film „Muž čtyř žen“, detektivní drama „Sherlok Holmes“, nebo také zábavné filmy jako „Vše tančí šimi“, „Bludičky hlubin“ a „Venoušek a Stazička“.¹⁷⁷ V následujícím roce se s tištěným programem setkáváme o mnoho méně, než tomu bylo doposud. LIDO-BIO uvádí v červnu roku 1924 dobrodružný film na motivy knihy A.Dumase „HRABĚ MONTE CHRISTO“ v hlavní roli s Leonem Mathotem.¹⁷⁸ V listopadu od 21. do 27. uvádí opět LIDO-BIO „opravdu největší a nejnákladnější film světa! „Zloděj z Bagdadu“ v hlavní úloze Douglas Fairbanks“.¹⁷⁹

Na začátku roku 1925 vydává týdeník Východočeský republikán upozornění, týkající se nedodržování zákonných nařízení o návštěvě nezletilých osob. Zvláště pak upozorňuje, na biograf na Veselce, vedený paní Danzerovou. „Majitelům biografických koncesí musí býti známo, že musí míti u pokladny vyvěšeno, zda je představení mládeži do 16 let dovoleno, jednali se o představení do 8.hod. večerní. Po 8.hod. večerní není mládeži přístup do biografů vůbec

---

¹⁷¹ Východočeský obzor, roč. XVIII., 10.2.1922, č.6, str.5

¹⁷² Východočeský obzor, roč. XVIII., 10.9.1922, č.36, str.4

¹⁷³ Východočeský obzor, roč. XVIII., 21.9.1922, č.38, str.3

¹⁷⁴ Východočeský obzor, roč. XIX., 1.3.1923, č.9, str.3

¹⁷⁵ Východočeský obzor, roč. XIX., 5.4.1923, č.14, str.4

¹⁷⁶ Východočeský obzor, roč. XIX., 1.5.1923, č.17-18, str.10

¹⁷⁷ Východočeský obzor, roč. XIX., 20.12.1923, č.52-53, str.16

¹⁷⁸ Východočeský obzor, roč. XX., 18.6.1924, č.25, str.4

¹⁷⁹ Východočeský obzor, roč. XX., 20.11.1924, č.46, str.6

dovoleno.“¹⁸⁰ V roce 1925 téměř bez výjimky každý týden vychází tištěný program spolu s obsahem pro LIDO-BIO v Dělnickém domě, biograf nabízí širokou škálu filmových žánrů a produkcí. Diváci mohou shlédnout detektivní dramata, veselohry, přírodní snímky nebo filmy natočené na motivy slavných románů. V září mimo biografu v Dělnickém domě, uveřejňuje svůj program také Bio Národní dům a Bio Imperial na Veselce. LIDO-BIO v Dělnickém domě nabízí od 12. do 17. září americkou veselohru „Slasti pana fotografa“ a také film na motivy románu „Venuše z Montmartru“, mimo to nabízí i dva humorné filmy s Charliem Chaplinem a to „Dobrý voják Chaplin“ a „Vejplata a psí život“. Bio Národní dům uvádí tři historická dramata „Holič z rodu královského“, „Pán sedmi moří“ a „Ať žije svoboda“ a dále pak cestopisné snímky týkající se výstupu na nejvyšší horu světa. A nakonec Bio na Veselce uvádí od 11. do 13. září dvě dramata s názvem „Vítězství nad smrtí“ a „U tří sudíček“.¹⁸¹ Mimo veseloher, detektivních filmů a humorných scén je možné v září roku 1925 navštívit film, uvedený v biografu Národní dům s názvem „Karel Havlíček Borovský“. Na film, který je promítán na oslavu probíhajícího státního svátku zve diváky týdeník Východ.¹⁸² V říjnu uvádí LIDO-BIO od 9. do 12. října český film „Z českých mlýnů“. „*Staročeská švanda podle humoresky od K. Tůmy, zdravý český humor, interpretován známými českými komiky, rozesměje a vystřídá tklivé scény zamilovaných.*“¹⁸³ V listopadu od 13. do 16. uvádí LIDO-BIO zfilmovanou divadelní hru A. Jiráka „Lucerna“.¹⁸⁴ V prosinci LIDO-BIO umístěné v Dělnickém domě promítá obvyklý program až do 22. kdy je promítání zastaveno a následně pokračuje 25.12.¹⁸⁵ Není však jediný kinem, které nabízí divákům v prosinci pestrý program. Biograf Národní dům nabízí projekci filmů od začátku měsíce až do Silvestra a na Nový rok chystá svým návštěvníkům překvapení v podobě filmu „Petr Pan ze země divů“.¹⁸⁶

Rok 1926 byl významným milníkem ve vývoji světové kinematografie, protože poprvé došlo k promítání zvukového filmu. Pardubice si ale na svoji premiéru zvukového filmu musí počkat. Zajímavá je ale nabídka filmů se zdravotní tematikou, která zde do roku 1926 nebyla. Filmy promítá biograf v Národním domě a v zájmu rozšíření povědomí, nabízí pro širokou veřejnost vstupné zdarma.¹⁸⁷ V květnu téhož roku nabízí LIDO-BIO v Dělnickém domě český film, natočený na motivy humoristického románu Jaroslava Haška „Dobrý voják Švejk“. Dle

---

¹⁸⁰ *Východočeský republikán*, roč. VII., 16.1.1925, č.3, str. 3

¹⁸¹ *Východočeský obzor*, roč. XXI., 10.9.1925, č.37, str.5

¹⁸² *Východ*, roč. VIII., 24.10.1925, č. 43, str. 4

¹⁸³ *Východočeský obzor*, roč. XXI., 8.10.1925, č.40, str.4

¹⁸⁴ *Východočeský obzor*, roč. XXI., 12.11.1925, č.45, str.6

¹⁸⁵ *Východočeský obzor*, roč. XXI., 17.12.1925, č.50, str.3

¹⁸⁶ *Východočeský republikán*, roč. VII., 24.12.1925, č.52, str. 8

¹⁸⁷ *Východ*, roč. IXI., 9.1.1926, č. 2, str. 3

týdeníku jde o „nejpopulárnější český film“¹⁸⁸. Biograf promítá do 17. července, kdy zakončuje sezonu filmem „Sensační proces“¹⁸⁹ a znovu se navrácí 14. srpna s filmem „Indický hrob“¹⁹⁰. V říjnu Východočeský obzor oznamuje, že „**spolková lidová představení** pořádána budou každý pátek v **Lido-Bio** za poloviční vstupné. Na těchto představeních budou jednak reprisy dobrých filmů a jednak filmy nové při klavírní hudbě.“¹⁹¹ Dále pak zde vychází program nejen LIDO-Bia v Dělnickém domě, ale také Bio v Národním domě zve 28. října na velkolepý film „Boj o vlast“ a Bio Imperial na Veselce oznamuje, že v nejbližší době uvede film z revolučního Ruska „Plavci na Volze“ (příloha č. 3).¹⁹² V listopadu týdeník Východočeský obzor oznamuje, že spolková lidová představení se těší opravdu slušné návštěvě. „*Správa podniku – to budiž ji ke cti uvedeno – nechává předváděti při snížených cenách opravdu cenné filmy, takže návštěvníci jsou jejím výběrem naprosto spokojeni*“.¹⁹³

Také v roce 1927 pravidelně téměř každý týden vychází program biografu v Dělnickém domě a stejně jako v předchozích letech je divákům nabízen pestrý program. V posledním dubnovém čísle Východočeského obzoru zve, mimo LIDO-BIO v Dělnickém domě, také Bio Imperial na Veselce na program 1. května s názvem „Chaplin venkovským hrdinou“. Bio Národní dům uvádí od 29. dubna do 1. května mládeži nepřístupný film „Co pak je to za vojáka, když mu láska nekvete?“¹⁹⁴ Ve dnech 20. – 22. května nabízí biograf Národní dům snímek vhodný pro všechny sportovní příznivce s názvem „Automobilové závody Zbraslav – Jíloviště“.¹⁹⁵ Do 2. července LIDO-BIO stále promítá a od 2. do 26. srpna má letní prázdniny. Novou sezonu začíná opět 27. srpna.¹⁹⁶ V říjnu zve Bio Imperial na největší film sezony „Metropolis“.¹⁹⁷ Rok 1928 zahajuje LIDO-BIO humorným snímkem „Pat a Patachon bruslaři“ a pokračuje přírodním snímkem „Monte Rosa“.¹⁹⁸ LIDO-BIO stejně jako v předešlých letech uveřejňuje pravidelně svůj program. Od 30. března do 1. dubna uvádí LIDO-BIO film „Verdun“, „*velkolepý obraz bitev u Verdunu za světové války o 6 dílech. – Milion mužů padlých u Verdunu vykoupilo světový mír ...*“¹⁹⁹ Od 26. do 30. října uvádí Bio Imperial na Veselce český film „Z lásky“.²⁰⁰ LIDO-

¹⁸⁸ Východočeský obzor, roč. XXII., 20.5.1926, č.20, str.3

¹⁸⁹ Východočeský obzor, roč. XXII., 15.7.1926, č.28, str.6

¹⁹⁰ Východočeský obzor, roč. XXII., 12.8.1926, č.33, str.3

¹⁹¹ Východočeský obzor, roč. XXII., 7.10.1926, č.40, str.3

¹⁹² Východočeský obzor, roč. XXII., 28.10.1926, č.43, str.6

¹⁹³ Východočeský obzor, roč. XXII., 11.11.1926, č.45, str.3

¹⁹⁴ Východočeský obzor, roč. XXIII., 29.4.1927, č.17, str.13

¹⁹⁵ Východ, roč. X., 21.5.1927, č. 21, str. 3

¹⁹⁶ Východočeský obzor, roč. XXIII., 23.6.1927, č.25, str.4

¹⁹⁷ Východočeský obzor, roč. XXIII., 27.10.1927, č.43, str.10

¹⁹⁸ Východočeský obzor, roč. XXIII., 29.12.1927, č.52, str.4

¹⁹⁹ Východočeský obzor, roč. XXIV., 29.3.1928, č.13, str.3

²⁰⁰ Východočeský obzor, roč. XXIV., 25.10.1928, č.43, str.16

BIO promítá až do 30. prosince a jako poslední film roku uvádí dobrodružný film „Skandál hraběte Tornaie“.²⁰¹ Hned v úvodu roku 1929 uvádí od 8. do 12. ledna Bio Národní dům film z ruské revoluce „Poslední komando“.²⁰² V únoru opět nabízí Bio Národní dům film z ruského prostředí „Rasputinova milostná dobrodružství“²⁰³.

V březnu roku 1929 vzniká díky iniciativě Sokola již v pořadí čtvrté stálé kino v Pardubicích. „*Bio na Skřivánku. Dne 23. t.m. otvírá Sokol Pardubice II. své bio a to zahajovacím představením vděčných obrazů a děje »Poslední komando«, v hlavní úloze E.Jannings. Otevření bia zahájeno bude proslovem Sokola, Městského osvětového sboru a veřejných korporací. Čistý výnos určen je dílem příspěvkem pro Místní skupinu invalidů a zbytek ve prospěch postavení Sokolovny na Skřivánku*“.²⁰⁴ Ihned po slavnostním otevření, téměř pravidelně uvádí biograf na Skřivánku svůj program spolu s kinem v Národním domě na stránkách týdeníku Východ.²⁰⁵ Od dubna se mnohem častěji vyskytuje program Bia Národního domu vedle stálého programu LIDO-BIA v týdeníku Východočeský obzor. Zároveň biograf Národního domu začíná nabízet nedělní dětská představení.²⁰⁶ V květnu pak uveřejňuje svůj program Bio na Skřivánku, kde nabízí veselohru, dobrodružný film, ale tak odpolední dětské představení.²⁰⁷ V červnovém vydání Východočeského obzoru, redakce kárá představitele LIDO-BIA, a to z důvodu neumístění tabulky s cenou jednotlivých míst, jak je tomu u ostatních biografů v Pardubicích²⁰⁸. 8. srpna pořádá Bio Národní dům představení ve prospěch Ruského Červeného kříže²⁰⁹. Také biograf Imperial začíná pravidelně inzerovat svůj program spolu s ostatními biografy na stránkách týdeníku Východ.²¹⁰

3.4 Od roku 1930

Rokem 1930 začíná nová éra biografů v Pardubicích. Dochází k dlouho očekávanému pronikání zvukových filmů, které měli svoji světovou premiéru už v roce 1926. Pro majitele a provozovatele to znamená modernizace stávajícího zařízení, postupné vymizení orchestrů a gramofonových desek, které doposud doprovázeli němý film, ale také nárůst návštěvníků kin.

²⁰¹ *Východočeský obzor*, roč. XXIV., 20.12.1928, č.51, str.3

²⁰² *Východočeský obzor*, roč. XXV., 7.2.1929, č.6, str.4

²⁰³ *Východočeský obzor*, roč. XXV., 28.2.1929, č.9, str.4

²⁰⁴ *Východočeský obzor*, roč. XXV., 21.3.1929, č.12, str.3

²⁰⁵ *Východ*, roč. XII., 23.3.1929, č. 12, str. 4, 5

²⁰⁶ *Východočeský obzor*, roč. XXV., 1.5.1929, č.17-18, str.7

²⁰⁷ *Východočeský obzor*, roč. XXV., 23.5.1929, č.21, str.3

²⁰⁸ *Východočeský obzor*, roč. XXV., 20.6.1929, č.25, str.4

²⁰⁹ *Východočeský obzor*, roč. XXV., 9.8.1929, č.32, str.3

²¹⁰ *Východ*, roč. XII., 7.9.1929, č. 36, str. 4

Návštěvníci zase mohou být svědky modernizace a nevšedních zážitků spojených s novými možnostmi pomítání filmů.

Zvukový film v Pardubicích je poprvé promítán od 1. do 8. května roku 1930 biografem Národní dům a uvádí první český zvukový film s názvem „Tonka šibenice“. V říjnu uvádí LIDO-BIO velkofilm s Anny Ondrákovou „Děvče z U. S. A“, Bio Národní dům zase uvádí francouzský mluvicí film „Pod Krovky Paříže“.²¹¹ Od 24. do 30. října promítá LIDO-BIO první, český, celo mluvený a hudební velkofilm vyrobený v Praze „Když struny lkají“.²¹² V prosinci předvádí Bio Národní dům barevný zvukový film²¹³ „Král tuláků“²¹⁴. Do konce roku 1930 je zvukový film na programu biografu zcela běžným jevem. V dubnu roku 1931 inzeruje spolu s Bio Národní dům a LIDO-BIO také Bio Imperiál na Veselce, kde uvádí zvukový film s Charliem Chaplinem s názvem „Světla velkoměsta“²¹⁵.

Ku příležitosti výstavy 1931 v Pardubicích, byl upraven výstavní biograf pro projekci zvukových filmů, který dal vzniknout již pátému stálému kinu v Pardubicích s názvem Sport. Biograf byl součástí Hotelu Grand stojícím na Wilsonově třídě, dnešní třída Míru. „*Obecenstvu se doporučuje k nejhojnější návštěvě neboť se promítají filmy z posledních událostí na výstavě i stadionu.*“²¹⁶ „**Biograf »Sport«** zahajuje činnost počátkem měsíce září a to národním velkofilmem: »Fidlovačka«, týmž filmem, který se snažili pražští Němci znemožniti pro národní tendenci. Podnik bude veden Okres. Péčí o mládež pro sdružené zdravotní instituce.“²¹⁷ Od zahájení provozu Biografu Sport, vydává pravidelně program spolu s dalšími biografiy. V říjnu od 9. do 16. současně uvádí Biograf Imperiál a Bio Národní dům film, natočený podle románu A. Jiráka „Psohlavci“²¹⁸.

Od 15. června roku 1933 dochází ke stavebním úpravám Národního domu podle projektu Karla Řepy a biograf pozastavuje svoji činnost až do 1. září, kdy začíná sezonu filmem „Skřivánčí píseň“.²¹⁹ Spolu s přestavbou prostor vnějších i vnitřních na budově národního domu, došlo k modernizaci zvukových a projekčních přístrojů biografu v Národním domě.²²⁰ V říjnu od 20.

---

²¹¹ *Východočeský obzor*, roč. XXVI., 16.10.1930, č.42, str.5

²¹² *Východočeský obzor*, roč. XXVI., 28.10.1930, č.43, str.5

²¹³ Anglická verze s českými titulky

²¹⁴ *Východočeský obzor*, roč. XXVI., 4.12.1930, č.49, str.4

²¹⁵ *Východočeský obzor*, roč. XXVII., 30.4.1931, č.17-18, str.13

²¹⁶ *Východočeský obzor*, roč. XXVII., 23.7.1931, č.31, str.3

²¹⁷ *Východočeský obzor*, roč. XXVII., 4.9.1931, č.37, str.5

²¹⁸ *Orlický obzor*, roč. VII., 2.10.1931, č.41, str.6

²¹⁹ *Východočeský obzor*, roč. XXIX., 16.6.1933, č.24, str.4

²²⁰ *Východočeský obzor*, roč. XXIX., 25.8.1933, č.33, str.4

do 26. uvádí Bio Sport novou zvukovou produkci filmu „Tři mušketýři“²²¹. O Vánočních svátcích od 22. do 28. prosince Bio Národní dům uvádí, český, hudební film Karla Hašlera „Srdce za písničku“²²². V prosinci „*Bio Sport prodlužuje grandiosní film »King-Kong« přes Nový rok s novým Foxovým týdeníkem, a aby bylo umožněno shlédnutí tohoto filmu nejširším vrstvám, jsou ceny sníženy*“.²²³ Od 23. do 27. března 1934 uvádí LIDO-BIO první český zvukový a pohádkový balet „Perníková chaloupka“²²⁴. V květnu má na svém programu LIDO-BIO francouzské detektivní drama „Fantomas“.²²⁵ V červenci uvádí biograf LIDO-BIO na svém programu film dvou českých komiků, Voskovce a Wericha s názvem „Peníze nebo život“. Film je promítán od 20. do 22. července.²²⁶ V srpnu je promítán v biografu LIDO-BIO česká sportovní veselohra „Muži v ofsidu“.²²⁷ V listopadu je možné shlédnout filmovou novinku dvojice Voskovec a Werich „Hej rup!“ tentokrát v Bio Národní dům.²²⁸

V lednu 1935 uvádí LIDO-BIO švédský zvukový velkořím s českými titulky „Jeho poslední noc“. „*Jest to řím první třídy, líčí historii dvou bratrů, z nichž jeden bojuje pod rudými prapory sovětů a druhý v národní finské armádě*“.²²⁹ Od 22. do 28. března uvádí Bio Národní dům nejnovější ruský velkořím „Celý svět se směje“ (příloha č. 4).²³⁰ V červnu vydává redakce Obzoru Chrudimska stížnost. „*Týden co týden jsou správami našich biografů předkládány obecnstvu německé kýče, limonádové operety a stereotypní výrobky berlínské Ufy. Je tomu skoro rok, co byla uzavřena dohoda s americkými výrobkami a americké řimy se hrají – ale jen v Praze. Na venkově straší stále ty »skvělé a nádherné« velkořimy německé a řimový divák marně touží až americké řimy prorazí také na venkov. Skutečná umělecká úroveň amerických řimů zaručuje návštěvy a pěkný příjem pokladnám našich biografů. S této stránky tudíž nemůže být námitek. Sezona se chýlí ke konci a my v Pardubicích jsme viděli sotva dva, tři americké řimy, ačkoliv ty »skvělé« německé výplody máme to potěšení vidět každý týden*“.²³¹ Bio Národní Dům vyzývá své obecnstvo ke zvýšení návštěvnosti promítaných řimů, výtěžek ze vstupného od 20. června do 8. srpna poputuje na pomoc zdravotní osadě ve Veské, z tohoto důvodu, aby se každý mohl zúčastnit a pomoci, biograf upravil vstupné.²³² V červenci přináší zprávu redakce

²²¹ *Východočeský obzor*, roč. XXIX., 20.10.1933, č.41, str.5

²²² *Orlický obzor*, roč. IX., 22.12.1933, č.50, str.3

²²³ *Východočeský obzor*, roč. XXIX., 31.12.1933, č.51-52, str.4

²²⁴ *Východočeský obzor*, roč. XXX., 23.3.1934, č.12, str.3

²²⁵ *Východočeský obzor*, roč. XXX., 18.5.1934, č.20, str.3

²²⁶ *Východočeský obzor*, roč. XXX., 20.7.1934, č.29, str.4

²²⁷ *Východočeský obzor*, roč. XXX., 10.8.1934, č.32, str.3

²²⁸ *Východočeský obzor*, roč. XXX., 2.11.1934, č.44, str.4

²²⁹ *Obzor Chrudimska*, roč. XII., 11.1.1935, č.2, str.4

²³⁰ *Obzor Chrudimska*, roč. XII., 22.3.1935, č.12, str.3

²³¹ *Obzor Chrudimska*, roč. XII., 7.6.1935, č.24, str.4

²³² *Obzor Chrudimska*, roč. XII., 14.6.1935, č.23, str.3

Obzoru Chrudimska o vzniklém požáru během promítání filmu v biografu Sport. Příčinou požáru byla shořelá izolace motoru. Šířící se zápach způsobil paniku, obzvlášť když se jednalo o dětské představení. Během čtvrt hodiny se podařilo obsluze problém vyřešit a nadále se pokračovalo v představení.²³³ Od 30. srpna mění programy v týdeníku tiskovou podobu. Od 1. do 7. listopadu uvádí Bio Sport výpravný americký velkofilm „KLEOPATRA“.²³⁴

Od roku 1938 pravidelně každý týden vychází program biografů: LIDO-BIO, Bio Národní dům, Bio Sport a nově také nepravidelně Zvukové bio na Skřivánku. Od 12. do 14. dubna promítalo Bio Sport i mimo obvyklých filmů místní aktualitu „Železniční pluk v Pardubicích kladl základní kámen Památníku padlých vojáků“.²³⁵ Po krátké rekonstrukci prostor a výměně aparatury ohlašuje Bio Sport zahájení letní sezony od 22. července filmem s názvem „Neomluvená hodina“.²³⁶ Od 30. prosince do 3. ledna uvádí Bio Sport první letecký film v barvách s názvem „Stíny v oblacích“.²³⁷

Rok 1939 vyniká z pohledu historie biografů v Pardubicích tím, že je poprvé uveden česky mluvený kreslený film „Sněhurka a sedm trpaslíků“. Také programy biografů vychází pravidelně každý týden a v daleko podrobnější formě, než tomu bylo doposud (příloha č. 5). Mezi stálé biografy, které inzerují patří Bio Sport, Bio Národní dům, LIDO-BIO, Bio na Veselce. Velmi často diskutovaným filmem se stává již zmíněný česky mluvený, kreslený film z dílny Walta Disneyho „Sněhurka a sedm trpaslíků“, který uvádí Bio Národní dům od 6. ledna.²³⁸ Poprvé se v tiskovém periodiku objevuje fotografie k filmu.²³⁹ Od 7. července promítá pouze LIDO-BIO a Bio na Veselce.²⁴⁰ Bohužel, kreslený, česky mluvený film není jedinou novinkou roku 1939. 1. září 1939 vychází v týdeníku Východočeský kraj oznámení: „**Židé do biografů v Pardubicích i jinde nesmějí.** Židům návštěva kin v Čechách a na Moravě je zakázána. Všechna kina jsou z nařízení Filmového ústředí a se schválením pověřence pro film. Věci u p. říšského protektora povinna opatřiti všechny vchody a pokladny podniků nápisy: »Židům vstup zakázán.« (Juden ist der Eintritt verboten.) Nařízení platí od 1.září 1939“²⁴¹. Zároveň vychází v platnost nařízení o úpravě hraní premiér českých filmů. „V zájmu hospodárného využití dobrých českých filmů bylo nařízením stanoveno, aby v Praze a v Brně

²³³ *Obzor Chrudimska*, roč. XII., 25.7.1935, č.29, str.4

²³⁴ *Obzor Chrudimska*, roč. XII., 1.11.1935, č.43, str.3

²³⁵ *Východočeský obzor*, roč. XXXIV., 8.4.1938, č.15, str.6

²³⁶ *Východočeský obzor*, roč. XXXIV., 22.7.1938, č.30, str.3

²³⁷ *Východočeský obzor*, roč. XXXIV., 30.12.1938, č.52, str.5

²³⁸ *Východočeský republikán*, roč. XXI., 6.1.1939, č. 2, str. 8

²³⁹ *Východočeský republikán*, roč. XXI., 14.4.1939, č. 17, str. 6

²⁴⁰ *Východočeský kraj*, roč. XXI., 5.7.1939, č.28, str. 8

²⁴¹ *Východočeský kraj*, roč. XXI., 1.9.1939, č.36, str. 8

nebylo současně v týdnu předváděno více českých filmů než dva. V ostatních městech Čech a Moravy může být v témže týdnu uveden **pouze jeden český film**. Výjimky se povolují do 29.září, aby se zabránilo velkému přesunu již termínovaných filmů. Opatření toto dotýká se přirozeně i Pardubic.²⁴² K tomu je stanoveno nejnižší vstupné 2 koruny závazně pro všechna kina v Čechách i na Moravě, mimo dětských představení²⁴³. Od 22. do 28. září uvádí Bio Sport společenský film natočený na motivy divadelní hry s názvem „Kristián“ (příloha č. 6)²⁴⁴. V říjnu došlo na přestavbu nejstaršího biografu v Pardubicích, biografu na Veselce. Sál biografu je nově zařízen a opatřen novým osvětlením, prostředí nabylo na atraktivitě pro diváka, a to je zřejmé i z návštěvnosti po rekonstrukci Veselky²⁴⁵. V měsíci říjnu je vydaná další novinka ovlivňující filmová představení, nově budou od 20. října všechny žurnály v pardubických biograf opatřeny titulky, nejen českými, ale také německými²⁴⁶.

3.5 Druhá světová válka a německá okupace

Průběh okupace nebyl nijak přívětivý k biografům v Pardubicích. Již v roce 1939 vznikaly vyhlášky omezující chod a výběr promítaných filmů, mimo to vymezovaly, kdo smí kino navštěvovat viz výše a zároveň dochází ke změně názvu kin. Výběr promítaných filmů je závislý na politické a válečné situaci a s postupným zapojování jednotlivých států do válečného konfliktu, dochází k omezování produkce zahraničních filmů. Nově se součástí představení stávají týdeníky, které informují a postupují na frontě. Co se týká promítaných žánrů, poprvé se do kin dostávají německé vzdělávací válečné filmy přístupné mládeži. S koncem války se mění orientace filmové produkce z německé na ruskou produkci a vzniká opačný extrém.

V průběhu okupačních let bylo v Pardubicích šest biografů. “Lido – někdy uvedeno Lido-bio, kde je dnes Myslivecká restaurace na Karlovině, Sport v hotelu Grand (jehož název je na plakátech uváděn různě: Grandhotel, hotel Grand, okresní Grandhotel, kino bylo nakonec přejmenováno na Viktorii, stejně jako celý hotel) nový název se objevuje na plakátech od přelomu června-července roku 1941, Bio Národní dům (od 2. poloviny roku 1941 pod názvem Gloria a Imperiál (umístěn ve Veselce), zde v prvních řadách byly pouze lavice, až dál se sedávalo na židlích nebo křeslech. V dobovém tisku (Východočeský republikán, od 16. června 1939 Východočeský kraj) zve na svá promítání i Zvukové bio Na Skřivánku (např. 24. a 25. 6.

²⁴² Východočeský kraj, roč. XXI., 1.9.1939, č.36, str. 8

²⁴³ Východočeský kraj, roč. XXI., 1.9.1939, č.36, str. 8

²⁴⁴ Východočeský kraj, roč. XXI., 22.9.1939, č.39, str. 7

²⁴⁵ Východočeský kraj, roč. XXI., 13.10.1939, č.42, str. 6

²⁴⁶ Východočeský kraj, roč. XXI., 20.10.1939, č.43, str. 7

1939 na český film „Ze všech jediná“, 29.6 téhož roku pak „Děvče z malého Města“)²⁴⁷. V roce 1945 se poprvé objevují plakáty kina Bio Familia²⁴⁸. Ostatní biografy inzerují program společně, pouze Bio Familia inzeruje samostatně. Od 1.února 1940 také vychází v platnost nařízení Okresního úřadu, týkající se dvojjazyčných textů. „S vývojem válečných událostí se nabídka filmové produkce značně mění, postupně „odpadají“ filmy zemí, s nimiž vstupuje nacistické Německo do vlečného konfliktu“²⁴⁹. V letech 1939 až 1940 se velmi daří filmům americké produkce v Pardubických biografech. Imperial uvádí 22.- 25. 6. 1940 velkofilm „Anna Karenina“ v hlavní roli s Gretou Garbo, objevuje se i nový druh filmu se scénami přírodních katastrof. Sport zase uvádí „Slepého pasažéra“ od 21.-24. 6. 1940. Mimo to kina nabízí také grotesky a kovbojky. Film z prostředí divokého západu „Neohrožený Cassidy“, uvedlo kino Lido o 21.-23.6.1940. Dokonce v týdnu od 21.-27.6.1940 pardubická kina hrála s jedinou výjimkou pouze filmy americké produkce²⁵⁰.

Situace se začne měnit po vstupu USA do války po napadení Pearl Harbouru v roce 1941. Začíná se navyšovat nabídka německé produkce, nechybí produkce rakouská a ve výjimečných případech je možné se setkat s produkcí španělskou, švédskou, italskou, dánskou, dokonce i s rumunskou. U většiny filmů, ale chybí země původu. K nejoblíbenějším a nejsledovanějším, patří filmy české. Mezi ty opravdu nejnavštěvovanější, můžeme zařadit, „To byl český muzikant“, dále pak filmy s Vlastou Burianem („Baron Prášil“, „Hrdinný kapitán Korkorán“). Nedílnou součástí filmového představení byli filmové týdeníky. Ty obsahovali zpravodajství z boje a oslavovali vítězství Němců, z těchto důvodů diváci většinou dorazili přímo na samotné promítání filmu. Později to však nebylo možné, tudíž pokud někdo chtěl vidět promítání filmu, musel absolvovat také filmové týdeníky²⁵¹.

Se zajímavou informací přichází večerní Slovo české „14. 7. 1939: „Rušivé projevy v biografech.“... „V poslední době bylo častěji pozorováno, že někteří návštěvníci kinematografů, zejména při předvádění německých filmů, chovají se způsobem, který budí dojem protiněmeckých projevů, ba i demonstrací. Chování takové je nutno nejenom v zájmu národní snášenlivosti naprosto odsoudit, ale je nutno veřejnosti též připomenout, že takové chování může mít velmi nepříjemné následky, jak pro jednotlivce, tak i pro celek. Úřady již učinili opatření, aby v každém biografu, při každém představení, byl prováděn náležitý dozor

---

²⁴⁷ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.30

²⁴⁸ Dle pamětníku biograf v hospodě u Bobčíků existoval již dříve

²⁴⁹ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.31

²⁵⁰ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.31

²⁵¹ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.31

úředními orgány, které výtržníky na místě zajistí a postarají se o zjednání pořádku i tím, že představení bude přerušeno, biograf uzavřen a že návštěvníci budou nuceni bez náhrady vstupného biograf opustit. Zjištění výtržníci budou policejně, po případě i soudně potrestáni.“ Článek končí výhružkou, že biografy, v nichž došlo k vyrušení, mohou být uzavřeny až na osm dní“.²⁵²

Řada diváků si oblíbila hudební filmy, které byly běžně promítány v biographech. Jmenovitě to kupříkladu byla „Madla zpívá Evropě“, tento film uváděl biograf Sport ve dnech 6.6. - 9.6.1941. Další hudební film byl uveden v Imperiale ve dnech 29.4.-1. 5. 1941 a jmenoval se „Videň miluje a zpívá“, dalším takovým titulem je „Píseň lásky“ uvedenou v Lidu 25.-28. 4. 1941. Nejen hudební filmy, se těšili zájmu diváku, další vyhledávanou skupinou byly filmy dobrodružné, detektivní, komediální, historické a romantické. Výjimku tvořila již zmiňovaná „Anna Karenina“ (USA). Dalším oblíbeným titulem byl „Peer Gynt“, uvedený v Imperialu a také ve Veselce ve dnech 4.-7.7.1941. V již výše zmiňovaných žánrech mají i české filmy své zástupce. „Boží soud“ – české drama z vesnického života uvedené v Lidu ve dnech 4.-7. 7. 1941 nebo „Jan Cimbura“. Na filmových plakátech z roku 1943 můžeme najít zfilmované romány jako „Cestou křížovou“, dále pak film na motivy románu Karolíny Světlé, „Kříž u potoka“. Dalšími klasickými filmy na motivy románů jsou „Pantáta Bezoušek“ podle předlohy Karla Václava Raisa nebo také „Babička“ podle románu Boženy Němcové s Terezií Brzkovou v hlavní roli. K filmu „Babička“ je ještě třeba doplnit, že byl dokončen v říjnu roku 1940 a už 8. listopadu měl premiéru v Praze v bio Lucerna a současně se také promítal v Chrudimi. Pardubice si na svoji premiéru počkali do prosince 1940. Dále je třeba doplnit, jeden zahraniční film, který se těšil oblíbenosti, tím byl film „Titanic“. Ten se zabývá zkázou největší transoceánské lodi²⁵³. Zcela zajímavým filmovým počinem, bylo zfilmování divadelní hry „Mistr ostrého meče“, kterou napsal JUDr. Karel Krpata. Divadelní hra pojednávala o historickém příběhu ze starých Pardubic. Ve své filmové podobě nesl název „Počestné paní pardubické“. Film si odbyl svoji českou premiéru v Pardubicích, a to zároveň ve dvou kinech. V týdnu 13.-19. října 1944 se promítal ve Viktorii a také v Imperialu. Bohužel film zcela nesplnil očekávání kritiků a také autora, to však neovlivnilo divácký zájem o tento film, ve své době patřil k nejoblíbenějším titulům²⁵⁴. Biografy neuváděli pouze filmy pro dospělé

---

²⁵² JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.31-32

²⁵³ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.32

²⁵⁴ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.33

populaci, bylo myšleno i na děti. V programu měli své místo také pohádky. Např. kino Lido uvedlo v březnu 1942 „Kocoura v botách“.

Objevují se i vzdělávací válečné filmy, ve kterých se prezentují německá vítězství a udatnost německých vojáků, sem můžeme zařadit film „Bojová eskadra Lützov“. Film byl promítán 10. 11. 1943 už od půl třetí odpoledne, aby i mládež mohla zhlédnout slávu německých vojáků²⁵⁵.

Jak již bylo zmíněno, česká produkce se velmi těšila přízni diváků, a tak za období protektorátu vznikali filmy úspěšné natolik, že se s nimi setkáváme ještě na počátku 21. století. Mezi úspěšné filmy můžeme zařadit „Falešnou kočičku“ (hl. role Věra Ferbasová), „Těžký život dobrodruha“ (J. Marvan), „Hotel Modrá hvězda“ (N. Gollová, A. Mandlová, O. Nový) a také „Otec Kondelík a ženich Vejvara“. Roku 1944 promítá kino Viktorie „Klapzubovu XI.“ (příloha č. 7) na motivy románu E. Basse a v témže roce také „Dívku v Modrém“.²⁵⁶ Jako zajímavost je uveden zvukový film „Stopy v bílém“ promítaný v kinu Gloria 23. ledna 1944. O něj se zasloužil především Ski-club Pardubice.²⁵⁷

Ke změně v programech kin dochází po osvobození v roce 1945. Objevuje se velké množství válečných sovětských filmů např. „Bitva o Ukrajinu“ (uvedlo Bio Familie 30.5.-1. 6. 1945) dále pak „Krymská operace“ (opět v Bio Familie 2.- 4.6.1945), „Porážka Němců u Moskvě“ (Národ, 30.5.-5. 6. 1945) a mnoho jiných. Sovětská produkce nebyla omezena pouze na válečné filmy, ale objevovali se i filmy umělecké. „Ivan Hrozný“ a ruský umělecký film „Zoja“ (Bio Familie, 6.-8. 6. 1945). Z válečných filmů je třeba ještě zmínit film americké produkce, „Boj o Rusko“, tento titul byl promítán v kinu Národ na přelomu června července roku 1945.

3.6 1945-1947

V období těsně po válce bylo kulturní dění značně ovlivněno politickou náladou, která se začala formovat příchodem osvobozenecých vojsk, jak je zjevné z úryvků týdeníku Rudá zář roku 1945. „*Revoluční události v Pardubicích a východních Čechách na úzkém filmu. Klub českých kinoamatérů, odbočka v Pardubicích, v nejbližší době promítne veřejnosti výbor amatérských filmů, jimiž byly zchyceny revoluční události ve východních Čechách a osvobození jednotlivých východočeských měst a kraje slavnou Rudou armádou, jakož i některé události druhé světové války z dob nacistického německého běsnění i utrpení lidu resp. jeho odboje*“²⁵⁸

²⁵⁵ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str.34

²⁵⁶ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str. 34

²⁵⁷ JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, str. 34

²⁵⁸ *Rudá zář*, roč. I, 12. 10. 1945, číslo 19, str. 3

Mimo politicky zabarvených článků se zde setkáváme s tiskem programu pro stávající kina. 19. 10. 1945 svůj program na týden zveřejnilo kino Sport, Imperial, Národ a Lido²⁵⁹. Následující vydání časopisu opět zveřejnila některá kina své programy, kino Sport, Národ, Imperial, Lido. Kino Sport společně s kinem národ uvádějí stejný film s názvem „Suvorov“²⁶⁰. Až do ledna 1946 nebyl v Rudé záři uveřejněn žádný program, ten se opět vrací 25. 1. 1946, zde se opět setkáváme s totožným programem pro kino Sport a kino Národ s titulem, „Rozina sebranec“. Uveřejňování programů se stává nepravidelnou záležitostí. Počátkem února 1946 inzeruje pouze kino Lido Bio svůj týdenní program²⁶¹. V následujícím čísle týdeníku Rudá zář je uveřejněn článek poukazující na promítání dokumentu sovětské tělesné kultury v kinech Imperial a Národ. „*Ve dnech 8.-14. února bude promítán ve dvou pardubických biografech, Imperial a Národ, barevný sovětský film „Sportovní přehlídka v Moskvě“.*“²⁶² I v následujících číslech Rudé záře nalezneme odkaz na filmový produkt zachycující sportovní oslavy sovětských sportovců. V postupujících číslech týdeníku se setkáváme s obsáhlejší reklamou na jednotlivé biografy v Pardubicích. V čísle ze dne 12. 4. 1946 je umístěná reklama na „Celý svět se směje“. „*Až spatříme zase po letech ruskou hudební komedii, „Celý svět se směje“, ověříme si, že tím, co je na ní cenné, nikterak nezestárlo. Přesto, že byla natočena r.1934, udívá i dnes neobyčejný elán a vitalitu, kterou hýří scény přímo bláznivého humoru, radostný pracovní zápal herců a nezadržitelný optimismus, jehož máme stále tolik zapotřebí*“.²⁶³ Film promítalo kino Veselka. Zároveň zde byla umístěna reklama na film „Cirkus“, který byl volným pokračováním filmu „Celý svět se směje“. „Cirkus“ uvádí kino Sport. V pokračujících vydáních Rudé záře z roku 1946 se opět setkáváme s heslovitými programy pro určitá kina v Pardubicích, zároveň se zde objevuje vzdělávací okénko s informacemi ze světa filmu. Objevuje se zde i informace o plánovaném vzniku filmových klubů, kde by se setkávali lidé se zájmem o film a jeho vývoj²⁶⁴. Na podzim roku 1946 se opět objevuje obsáhlejší reklama k promítanému sovětskému filmu v kinu Sport. V týdeníku vydaném dne 29. 11. 1946 je uveřejněná velmi realistická recenze na americký film „Bílá legie“ promítaný v kinu Národ. Recenzent přiznává, že uvedený titul by unesl i nejpřísnější měřítko kritiky. Poukazuje však na to, že český divák válečné drama zažil na vlastní kůži a proto se nemůže sžít s předkládanou realitou válečného dramatu z americké produkce.

---

²⁵⁹ Rudá zář, roč. I, 19. 10. 1945, číslo 20, str. 4

²⁶⁰ Rudá zář, roč. I, 26. 10. 1945, číslo 21, str. 7

²⁶¹ Rudá zář, roč. II, 25. 1. 1946, číslo 4, str. 3

²⁶² Rudá zář, roč. II, 1. 2. 1946, číslo 5, str. 4

²⁶³ Rudá zář, roč. II, 12. 4. 1946, číslo 15, str. 2

²⁶⁴ Rudá zář, roč. II, 30. 8. 1946, číslo 32, str. 4

Aktuality z roku 1947, dne 28. 2. 1947 uveřejnilo kino Čas (dříve kino Sport) v týdeníku Východočeská zář nepřetržitá přestavení aktualit po vzoru velkých měst. Začátek vždy v 10:30 dopoledne do 5hodin odpoledne, obvyklý program nebude narušen²⁶⁵. V dubnovém dvojčísle Východočeské záře ze dne 29.4 vychází upozornění na český barevný film „Jan Roháč z Dubé“, který míří do kin ve východočeském kraji²⁶⁶. V červnovém čísle týdeníku se objevuje rozhořčený článek a kritika některých obyvatel, kteří chodí na nehodnotné filmy, namísto toho, aby se věnovali hodnotným a umělecky propracovaným titulům ze sovětské distribuce. Vlivem nezájmu obyvatelstva musel být ruský film „Bouře v opeře“ pro nezájem diváků po třídenním promítání stažen²⁶⁷. V dalším čísle týdeníku se objevuje kritika, nikoliv diváka, nýbrž čtenitelů ve správě biografů. Důvodem je nevyslyšení doporučení a přání diváků, poté dochází k poloprázdným kinům²⁶⁸. Další článek v týdeníku Východočeská zář je jakousi výtkou k nedostatečné propagaci filmů, díky které jsou diváci ochuzeni o nádhernou podívanou (nedostatečná propagace filmu ze sovětské produkce „Bílý Tesák“)²⁶⁹. Až do konce roku 1947 se v týdeníku objevují pouze heslovité programy promítajících kin. Posledním zajímavým článkem tohoto roku je zamyšlení, zda diváci záměrně sabotují projekci filmů ze sovětské produkce, nebo zda za nedostatečnou účastí stojí nevspěšlost, popřípadě neschopnost docenit propracovanou sovětskou produkci. Pisatel se obrací na širokou veřejnost, aby obrátila svůj zájem na sovětské bratry a jejich kulturu²⁷⁰.

3.7 1948–1957

Od roku 1948 se setkáváme na našem území s novým fenoménem tzv. Filmovým festivalem pracujících zkráceně FFP, který zahajuje svoji první etapu. FFP s velkou pravděpodobností vznikl jako pokračování Mezinárodního filmového festivalu v Mariánských Lázních (od roku 1950 MFF Karlovy Vary). Pro období 1948–1958 je charakteristická snaha, za pomoci politického aparátu zprostředkovat program MFF nejširšímu publiku. Mimo FFP se také setkáváme s tematickými akcemi jako je týden sovětského filmu.²⁷¹ Od roku 1949 dochází opět ke změně názvů stávajících kin.

---

²⁶⁵ *Východočeská zář*, roč. III, 28. 2. 1947, číslo 10, str. 4

²⁶⁶ *Východočeská zář*, roč. III, 29. 4. 1947, číslo 17-18, str. 5

²⁶⁷ *Východočeská zář*, roč. III, 6. 6. 1947, číslo 23, str. 3

²⁶⁸ *Východočeská zář*, roč. III, 18. 7. 1947, číslo 29-30, str. 5

²⁶⁹ *Východočeská zář*, roč. III, 15. 8. 1947, číslo 31-32, str. 5

²⁷⁰ *Východočeská zář*, roč. III, 24. 10. 1947, číslo 42, str. 4

²⁷¹ HAVEL, Luděk. *Filmový festival pracujících a jeho funkce v kulturní politice komunistického režimu, 1948-1989. Illuminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu. 2009, roč. 21, čís. 3 (75), s. 156*

Od ledna roku 1948 pravidelně vychází v týdeníku Východočeská zář program kin Čas, Národ, Imperial a Lido. Pro kino Lido je rok 1948 posledním, pak již kino zaniká. V kinech se zpravidla promítají filmy západoevropské a zámořské produkce, podíl filmů ze sovětské produkce je prozatím minimální, ale každý týden se odehraje jeden ruský film.²⁷² V březnovém vydání Východočeské záře poukazuje redakce týdeníku na výhody znárodnění kinematografie. „Podívejte se, co například zavedli v naši znárodněné kinematografii za novinku. Na premiéry měli vždycky výsadní právo jen Pražáci. Pak šly filmy teprve do větších měst, postupně do menších a už si o tom povídali vrabci na střeše, když je začali promítat v některém venkovském městě. Nyní – nová doba, nové vymoženosti! Nový český film »Ves v pohraničí« měl premiéru. Počet premiérových filmů byl však rozšířen a dostal se navíc i do třech pohraničních městeček jako odměna našim rolníkům, že splnil a překročili kontingent. Tak to bude i pro příště. Nestojí za přemýšlení, jak se umění opravdu stává uměním lidu?“²⁷³ V červnu téhož roku redaktor spouští kritiku na diváky, kteří neumí docenit filmy z české a sovětské produkce. Americké filmy označuje jako stupidní a v obecnstvu spatřuje měšťáky, co si žádají hloupé pohádky, na místo filmů o skutečných životních hodnotách.²⁷⁴ V červenci zve redaktor na nový film O. Vávry s názvem „Bílá tma“. „Film je věnován těm, kteří trpěli za naši věc a věřili v naše vítězství. Je to dramatický příběh ze slovenského národního povstání, evokující duchovní podstatu, jež tento boj vyvolala, silila a přivedla k vítěznému zakončení.“²⁷⁵ V listopadu, od 12. do 18. uvádí kino Svět drama o utrpení žen v nacistickém táboře „Osvětim“.²⁷⁶

V roce 1949 dochází k přejmenování stávajících kin, kino v Národním domě je nově kino Jas, Imperial na Veselce se přejmenoval na kino Oko, kino Sport je nově uváděn jako kino Svět a kino na Skřivánku se přejmenovalo na kino Mír. V únoru 1949, od 18. do 24. probíhá týden sovětského filmu. Kino Svět, Lípa, Mír, Oko a Jas nabízejí bohatý program filmů sovětské produkce. Kino Svět nabízí „Třetí úder“, kino Lípa zve na barevný film „Dobrodružství v sibiřském expresu“ nebo „Příběh opravdového člověka“, který promítá kino Jas.²⁷⁷ V měsíci září připomíná redakce Východočeské záře třicetileté výročí sovětského filmu²⁷⁸ a staví film v sovětském umění na první místo.²⁷⁹ V listopadu redaktoři Východočeské záře uveřejňují průzkum veřejného mínění týkající se sovětského filmu „Profesor Mamlock“. Z devatenácti

²⁷² Východočeská zář, roč. IV, 23. 1. 1948, číslo 4, str. 4

²⁷³ Východočeská zář, roč. IV, 5. 3. 1948, číslo 10, str. 3

²⁷⁴ Východočeská zář, roč. IV, 4. 6. 1948, číslo 23, str. 3

²⁷⁵ Východočeská zář, roč. IV, 16. 7. 1948, číslo 29-30, str. 7

²⁷⁶ Východočeská zář, roč. IV, 12. 11. 1948, číslo 44, str. 3

²⁷⁷ Východočeská zář, roč. V, 18. 2. 1949, číslo 7, str. 4

²⁷⁸ 30 let od zestátnění sovětského filmu

²⁷⁹ Východočeská zář, roč. V, 16. 9. 1949, číslo 37, str. 5

dotázaných, film hodnotilo velmi kladně šestnáct dotázaných, jednomu se film nelíbil, jeden dává přednost jinému žánru a jeden přiznal, že politice nerozumí.²⁸⁰ V roce 1950 hlásá týdeník Východočeská zář: „Film „Pád Berlína“ bude uveden v českém znění u příležitosti 33.výročí Velké říjnové revoluce a II. Sjezdu Svazu československého – sovětského přátelství. Jeho první část, nazvanou »Rozrušené štěstí«, uvede kino Svět v Pardubicích 10.listopadu a bude jej hrát po 14 dnů. Druhý díl, »Vítězství«, bude hrát kino Jas v Pardubicích od 17.listopadu, který bude hrán také po 14 dnů. Bude tak umožněno každému občanu a především našim pracujícím shlédnout tento barevný velkofilm s českou mluvou“²⁸¹ Na počátku roku 1951 zve redakce týdeníku Východočeská zář občany na velkolepý sovětský film „Velký občan“²⁸². Odpovědí mu je zasláný dopis od občanky Kratochvílové, která si nemůže vynachválit jiný sovětský film, „Tajné poslání“ a vyzdvihuje jeho kvality.²⁸³ „V týdnu od 21.do 26. srpna t.r. bude probíhat v rozšířeném přírodním kině v Pardubicích »Filmový festival pracujících«, na němž bude jako dar našim pracujícím, přednostně promítnuty vítězné filmy z Mezinárodního filmového festivalu.“²⁸⁴ Začátek festivalového pořadu je vždy v 19 hod. v přírodním kině v Tyršových sadech.²⁸⁵ V roce 1951 došlo také na otevření staronového kina. „Na Slovanech, dříve Familie, bylo otevřeno kino Lípa“²⁸⁶.

V srpnu roku 1952 se poprvé setkáváme s akcí FFP v Pardubicích na níž nás od 18. do 23. zve redakce Východočeské záře. Filmový festival pracujících nabízí filmy z produkce sovětské „Přátelství vítězí“, německé „Osudy žen“, slovenské „Lazy se pohly“, maďarské „Křest ohněm“, české „Vítězný pochod“ a také jeden film indonéské produkce „Mrzáček“.²⁸⁷ Následující rok se ale akce neopakuje. Důvod je ten, že FFP navazuje vždy na MFF konaný od roku 1950 v Karlových Varech a roku 1953 MFF se nekonal.²⁸⁸ Avšak v lednu roku 1953 Československý státní film oznamuje: „Na všeobecnou žádost občanstva zahajuje v kině JAS pravidelná představení dokumentárních a přírodovědeckých, zábavných a sportovních filmů každou neděli v 10 hodin dopoledne. Zahajovací představení v neděli dne 25.ledna 1953 pestrým programem „Dětský ráj“. Jednotné vstupné Kč 6,-.“²⁸⁹ V každém druhém vydání

²⁸⁰ Východočeská zář, roč. V, 5. 11. 1949, číslo 44, str. 6

²⁸¹ Východočeská zář, roč. VI, 9. 11. 1950, číslo 45, str. 8

²⁸² Východočeská zář, roč. VII, 25. 1. 1951, číslo 4, str. 9

²⁸³ Východočeská zář, roč. VII, 8. 2. 1951, číslo 6, str. 8

²⁸⁴ Východočeská zář, roč. VII, 7. 6. 1951, číslo 23, str. 8

²⁸⁵ Východočeská zář, roč. VII, 2. 8. 1951, číslo 31, str. 7

²⁸⁶ ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, s.3

²⁸⁷ Východočeská zář, roč. 8, 7. 8. 1952, číslo 32, str. 7

²⁸⁸ HAVEL, Luděk. *Filmový festival pracujících a jeho funkce v kulturní politice komunistického režimu, 1948-1989. Illuminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu. 2009, roč. 21, čís. 3 (75), s. 156*

²⁸⁹ Zář, roč. IX, 23. 1. 1953, číslo 7, str. 8

týdeníku *Zář* je uveřejněn program kin na následující týden. Od 2. října začíná v kinu Jas týden čínských filmů. „*Dny čínského filmu v Pardubicích budou velkým krokem k poznání nové Číny., stále plnějšího života jejího lidu. Posílí vědomí naší sounáležitosti se zemí, která je dnes mocnou oporou svobodného světa.*“²⁹⁰ V listopadu téhož roku probíhá od 13. listopadu, týden sovětského filmu v rámci akce Měsíc československo-sovětského přátelství. Akce bude zahájena sovětským filmem „*Hrdina Černého moře*“, od 16. listopadu bude promítán film „*Nerozluční přátelé*“ a 18. listopadu bude uveden film „*Žatva*“. S uvedením sovětských filmů bude uvedena i delegace sovětských kulturních pracovníků.²⁹¹ Stejně jako v předchozím roce i v roce 1954 vychází v každém druhém čísle týdeníku *Zář* program kin na následující týden. V červenci se opět setkáváme s týdenním programem s názvem „*Filmový festival pracujících*“, tentokrát začíná od 25. července do 1. srpna. Festival promítá československý film „*Cirkus bude!*“, mexický film „*Sůl země*“, čínský film „*Liang Šan-Po a Ču Jing-Tchaj*“, dále pak sovětský film „*Věrní přátelé, rumunský, Vnuci trubačovi*“ a německý film „*Ernst Thälman*“. ²⁹² V roce 1955 se stejně jako v roce 1953 nekoná FFP. Navzdory tomu, nabízí kina publiku bohatý program. V únoru 1955 pořádá odbočka Československo – sovětského přátelství v Pardubicích kulturní program v kinu Lípa na počest vítězného února. Součástí programu je i promítání krátkých filmů „*Mír dětem*“ a sovětský přírodní snímek.²⁹³ V srpnovém vydání *Záře* je uveřejněna stížnost nespokojeného diváka na nepříjemný zápach v oblasti letního kina z přilehlého rybníčku. Mimo zápach rybníček produkuje i obtěžující hmyz.²⁹⁴ Od 23. do 29. září se můžou Pardubice těšit týdnem polských filmů, během kterého bude uvedena premiéra filmu „*Hodiny naděje*“. Filmy budou promítány v kinu Jas.²⁹⁵ Stejně jako v předešlých letech je listopad měsícem Československo – sovětského přátelství a při té příležitosti probíhá v Pardubicích a celém kraji festival sovětských filmů. Především film „*Velké rodina*“²⁹⁶, klasický balet „*Romeo a Julie*“ a film „*Seznámení*“.²⁹⁷ Poslední velkou kulturní akcí roku 1955 se stává týden bulharských filmů, který trvá od 13. do 19. prosince. „*Dne 13. prosince bude v Pardubicích slavnostně uvedeno nové, pozoruhodné dílo bulharské kinematografie »Bouřlivá cesta«.* Zároveň s tímto filmem budou do programu zařazeny reprisy významných bulharských filmů jako na př.: »*Kalin orel*«, »*Píseň o člověku*«, »*Zářijoví hrdinové*« a jiné.“²⁹⁸ I v roce 1956

²⁹⁰ *Zář*, roč. IX, 2. 10. 1953, číslo 79, str. 4

²⁹¹ *Zář*, roč. IX, 10. 11. 1953, číslo 90, str. 3

²⁹² *Zář*, roč. X, 25. 7. 1954, číslo 59, str. 6

²⁹³ *Zář*, roč. XI, 18. 2. 1955, číslo 14, str. 6

²⁹⁴ *Zář*, roč. XI, 26. 8. 1955, číslo 68, str. 5

²⁹⁵ *Zář*, roč. XI, 27. 9. 1955, číslo 77, str. 3

²⁹⁶ *Zář*, roč. XI, 11. 11. 1955, číslo 90, str. 3

²⁹⁷ *Zář*, roč. XI, 18. 11. 1955, číslo 92, str. 5

²⁹⁸ *Zář*, roč. XI, 9. 12. 1955, číslo 98, str. 5

pravidelně uveřejňuje Zář programy pardubických kin. Od 22. do 28. července mohou čtenáři opět navštívit Filmový festival pracujících. I v letošním roce bude uvedena premiéra filmu, tentokrát českého „Jan Žižka“. Mimo český film, se předvedou filmy produkce sovětské, francouzské, jugoslávské, západoněmecké a polské.²⁹⁹ Oproti předešlým ročníkům bude vyšší kvalita promítání, díky nových přístrojů značky Dresden II.³⁰⁰ 16. října vychází v Záři článek k týdnu brazilského filmu: „Z filmové produkce zemí Latinské Ameriky znali jsme dosud jen filmy mexické a argentinské. V týdnu brazilského filmu, který u nás právě probíhá, seznamujeme se poprvé s filmy brazilskými.“³⁰¹ Během týdne brazilského filmu je návštěvníkům promítán film natočen na motivy brazilské historie „O Cangaceiro“. V květnu roku 1957 zve týdeník Zář na premiéru nového českého filmu „Zářijové noci“ natočeného na motivy románu Pavla Kohouta.³⁰² V červenci pak probíhá Filmový festival pracujících, kde je pro návštěvníky připraveno celkem osm filmů naší i zahraniční produkce. „Největší popularity si získal film „Dobrý voják Švejk“, na němž byla dosud největší návštěva na 15.000 lidí.“³⁰³ Festival sovětských filmů je z důvodu úmrtí prezidenta Zápotockého odložen a bude se konat v náhradním termínu od 22. do 29. listopadu. Program zůstává nezměněn a pardubická kina, Svět, Jas, a OKO budou promítat filmy: „Karnevalová noc“, „Pavel Korčagin“, „Výška“, ukrajinský film „Ščors“, film „První kroky“, „Malva“, a „Prolog“.³⁰⁴ V posledním listopadovém vydání Záře vychází upozornění, že krajská plánovací komise schválila návrh městského národního výboru na stavbu kina, mezi Skřivánkem a Duklou. Zde v nynější době stojí kino Mír, které je umístěno ve staré dřevěné budově a stává se nedostatečným. „Nové kino bude přizpůsobeno pro promítání širokoúhlých filmů všech systémů i filmů normálních. Kino má mít 500 sedadel a vyžádá si nákladu 2 milionů 800.000 Kčs.“³⁰⁵

3.8 Změny v řízení kin

Restrukturalizace krajů, která pobíhá v roce 1959 a nabývá platnosti v roce 1960 má vliv také na dosavadní řídicí orgány a dochází ke vzniku nových institucí.

Roku 1959 dochází k přemístění Krajského filmového podniku v Hradci Králové³⁰⁶. Jednou z možností v návrhu je i umístění v Pardubicích s případnou pobočkou v Hradci Králové.

²⁹⁹ Zář, roč. XII, 13. 7. 1956, číslo 56, str. 5

³⁰⁰ Zář, roč. XII, 5. 6. 1956, číslo 45, str. 5

³⁰¹ Zář, roč. XII, 16. 10. 1956, číslo 93, str. 3

³⁰² Zář, roč. XIII, 24. 5. 1957, číslo 41, str. 5

³⁰³ Zář, roč. XIII, 2. 8. 1957, číslo 61, str. 5

³⁰⁴ Zář, roč. XIII, 22. 11. 1957, číslo 92, str. 6

³⁰⁵ Zář, roč. XIII, 29. 11. 1957, číslo 95, str. 5

³⁰⁶ Vlivem restrukturalizace krajů, dochází k rušení dosavadního Hradeckého a Pardubického kraje a nově vzniká Východočeský kraj se sídlem v Hradci Králové

K realizaci umístění v Pardubicích ale nakonec nedochází. „*Ke dni 1. července 1960 se zřizuje Krajský podnik pro film, koncerty a estrády se sídlem v Hradci Králové, Orlické nábř. 356 a pobočkou v Pardubicích, Stalinova tř. /kolem podniku je sestavovat filmové programy a půjčovat kopie filmů, provádět technickou kontrolu a opravy zařízení kin národních výborů, osvětových zařízení a společenských organizací, organizovat koncertní, estrádní a jinou hudební činnost.*“³⁰⁷ Od roku 1961 můžeme doložit, že provozovatelé pardubických kin spolu s Krajským filmovým podnikem, uzavírají nové nájemní smlouvy na objekty, v nichž je kino umístěno. Nájemní smlouvy jsou uzavírány v prosinci roku 1961, nájemné jednotlivých objektů je stanoveno podle výměry objektu a je splatné čtvrtletně vždy k 15. v měsíci. Nájemce je zároveň povinen dodržovat ustanovení domovního řádu, vydaného MěstNV.³⁰⁸

S narůstajícím počtem kin, vznikla instituce, která byla kinům nadřazena a stala se vedoucím orgánem kinematografie v Pardubicích a blízkém okolí. Tato instituce se nazývala Městská správa kin. Městská správa kin má kulturně politickou i ekonomickou funkci. Je zřizovatelem Filmového klubu a zodpovídá za jeho kulturní, ekonomickou a politickou funkci. Jmenuje předsedu a výbor Filmového klubu, vydává Statut, směrnice o hospodaření a další zásady. Vytváří podmínky pro jeho činnost. Zápisy z porad vedení Městské správy kin v letech 1969–1979 obsahovaly stále se opakující připomínky, týkající se žádostí o proplacení soukromých hovorů, stížností a pokynů k tržbám. Pokyny a připomínky k evidenci docházky zaměstnanců. Seznam schválených a zakoupených publikací pro Filmový klub. Návrhy na úpravu pracovní doby zaměstnanců, konkrétně uklízeček. V roce 1970 nová směrnice na evidenci docházky zaměstnanců a návrh na úpravu pracovní doby. V roce 1969 vydaná zpráva o přidělení hasicích přístrojů. Evidence a hlášení týkající se obnovy zařízení jednotlivých kin a následná likvidace vyřazeného zařízení. Další nedílnou součástí jsou ekonomické grafy znázorňující tržby za vstupenky a za šatnu a v neposlední řadě zápisy z porad. Ze dne 5. 12. 1972 zápis č. 18 pojednává o rozšíření pokladny kina Letka a úpravu kanceláře a pokladny kina Čas. V zápisu č. 17 ze dne 21. 11. 1972 dochází k výčtu činitelů, kteří negativně ovlivnili projekci filmu, Zkrocení ohně, 1. Nevhodný termín akce, 2. velmi krátká doba po akci osvobození, 3. nedostatečná reklama, 4. dlouhý hrací termín, 5. vliv dalších filmů, 6. vysoké vstupné. “Soutěž – jak znáš SSSR“ – promítat déle než obvykle³⁰⁹.

³⁰⁷ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karton 1, sign 1.2.2., 1960, zřizovací smlouva

³⁰⁸ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karton 1, sign 1.2.2., 1961, nájemní smlouvy

³⁰⁹ SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, bal. Zápisy z porad a vedení 1969-1979

3.9 Pardubická kina v 60. letech (1958-1968)

60. léta kin v Pardubicích přináší novou etapu FFP. Již od roku 1959 nenavazuje na MFF v Karlových Varech jako tomu bylo v předchozích ročnících, ale dostává soutěžní charakter s mezinárodní účastí. Přibývá počet mezinárodních delegací a vzrůstá doprovodný program. Zahájení i ukončení probíhá v období místních oslav a stává se pro běžné publikum veselící lidového charakteru. Mimo filmové festivaly jsou 60. léta výjimečná také vznikem nových kin a inovací u kin stávajících.

Událostí roku 1958 se stala stavba nového vlakového nádraží, které v suterénu ukrývalo nové kino s názvem Čas. V kině se promítaly zpravidla týdeníky a krátké filmy sloužící ke zkrácení času cestujících. V pozdějších letech mělo kino Čas už pouze standartní program jako každé jiné kino³¹⁰. Na nejstarším pardubickém sídlišti³¹¹ v Kulturním domě, vzniká v roce 1964 kino Dukla³¹², které se svou kapacitou stává největším kinem v Pardubicích. V roce 1966 zase kino Jas inovuje, a jako první biograf nabízí promítání na 70mm plátno a k tomu přidává nově upravené hlediště.³¹³ Rok 1966 není pouze rokem technických úprav, ale také dochází k úpravám pořádání FFP. Ten se od roku 1966 skládá ze dvou etap, letní a podzimní části. Letní promítání nabízí atraktivní snímky pod širým nebem, kdežto podzimní část nabízí vážnější program v uzavřených kinech.³¹⁴ Na začátku roku 1968 se poprvé setkáváme se stanoveným plánem pro každé kino a následné vyhodnocení produktivity jednotlivých zařízení. Plán obsahoval plánovaný počet představení, plánovanou návštěvnost a plánované vstupné. Z rozboru na konci roku vyplývá, že nejproduktivnějším kinem bylo kino Jas 70 a nejméně produktivní byla letní kina³¹⁵.

Nedílnou součástí tohoto období a také města a volnočasovou aktivitou mládeže v období prázdnin byla letní kina. „*Letní kino, kino v přírodě, bylo zbudováno na pravém břehu Labe. Mělo velké plátno a hlediště pro mnoho lidí. Dřevěné lavičky byly zatlučeny do země, v půlkruhu. Bylo zde pěkné místo až na to, že sem z města bylo daleko. Muselo se přes starý železný Labský most a skoro až k Arnoldově statku. Nevím, kdy se toto letní kino zrušilo pro*

---

³¹⁰ ŠEBEK, František, *Toulky historií Pardubic, Radniční zpravodaj města Pardubic*, Pardubice, 2013, 2 (8)

³¹¹ Dukla

³¹² ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, s.3

³¹³ ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, s.3

³¹⁴ HAVEL, Luděk. *Filmový festival pracujících a jeho funkce v kulturní politice komunistického režimu, 1948-1989. Illuminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu. 2009, roč. 21, čís. 3 (75), s. 157*

³¹⁵ Provoz letních kin a jejich výdaje jsou omezené sezonou

malé návštěvy“.³¹⁶ Pak bylo vybudováno nové letní kino v sadech pod zámekem, v těsné blízkosti Autopavilonu, pozůstatek ze sportovní výstavy z roku 1931³¹⁷.

3.10 Období normalizace srpen 1968 – 1989

Období normalizace se pro svět kinematografie stává cenzurovanou etapou, přinášející přísné směrnice a limity na promítané filmy a jejich návštěvnost. Dochází k eliminaci produkce západních filmových společností. V roce 1972 dochází k reformaci FFP a navrácení se k původnímu účelu festivalu – navazovat na předchozí MFF jako tomu bylo od vzniku FFP do roku 1959.³¹⁸ I nadále se však dělí na letní a nyní už zimní část.³¹⁹ Zároveň dochází ke vzniku nových festivalů zaměřených na určité publikum.

Rok 1971 a 72 je ve znamení byrokracie. V prosinci roku 1971 podepisuje provozovatel kina Dukla smlouvu o půjčování filmů s Ústřední půjčovnou v Hradci Králové. Zároveň se zavazuje hradit půjčované filmů dle tabulek a označení jednotlivých filmů.³²⁰ O rok později, 13. září 1972, podepisuje i provozovatel MěSK s Ústřední půjčovnou filmů v Hradci Králové smlouvu o půjčování filmů pro kina, spadající pod MěSK, tj. Čas, Jas, Letka, Letní, Lípa, Svět. MěSK je srozuměna se zásadami půjčování filmů a zavazuje se uhradit Ústřední půjčovně v Hradci Králové poplatky, stanové dle tabulky a označení jednotlivých filmů.³²¹ V roce 1972 došlo také ke konci jednoho z prvních stálých biografů v Pardubicích. Již od 60.let nevyhovoval objekt Veselky stávajícím požadavkům a zároveň stál v cestě plánované přestavbě města. 26.8.1972 byl objekt Veselky odstřelen a tím definitivně skončilo třetí nejstarší kino v Pardubicích.³²²

Pro následující roky je stanoven kulturně politický plán, který zůstává několik let neměnný ročně. V roce 1974 vydává Krajský filmový podnik kulturně politický plán pro projekci kin. „*Program kin bude sestavován ve spolupráci s provozovatelem tak, aby program kin byl žánrově pestrý, tematicky vyrovnaný, samozřejmě s preferencí filmových děl států socialistického tábora, kterých bude v programech kin nejméně 65 %. Těmto filmům bude zabezpečována co nejúčinnější propagace a stanoveny nejvhodnější hrací dny a termíny.*“³²³

³¹⁶ ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, s.3

³¹⁷ ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, s.3

³¹⁸ HAVEL, Luděk. *Filmový festival pracujících a jeho funkce v kulturní politice komunistického režimu, 1948-1989. Iluminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu. 2009, roč. 21, čís. 3 (75), s. 157*

³¹⁹ Podzimní část nemohla proběhnout z důvodu překrývání se s jinými akcemi, tudíž byla přenechána na zimu

³²⁰ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karta 6, sign 1.9.8., 1971, smlouva Dukla

³²¹ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karta 6, sign 1.9.8., 1972, smlouva o zapůjčení filmů

³²² ŠEBEK, František, *Toulky historií Pardubic, Radniční zpravodaj města Pardubic*, Pardubice, 2013, 2 (8)

³²³ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karta 1, sign 1.3.4., 1974, Plán kulturně politické činnosti, str. 1

Dále pak „na úseku krajských pořadů budeme vytvářet především společensky závažné pořady k významným výročím a potřebám lidově výchovné práce v kraji.“³²⁴ Pro rok 1975 a 1976 je vytvořen podrobný plán kulturně politické činnosti na každý měsíc, zaměřený na propagaci českého a sovětského umění.³²⁵ „V roce 1976 se chceme pokusit o zlepšení ekonomické situace v Městské správě kin tím, že jsme se dohodli s Čs. Filmovým ústavem – filmotékou, o zřízení kina PONREPO, kde by byly uváděny archivní filmy, u kterých skončil monopol, a nemohou se promítat v distribuční síti. Tímto by došlo i k zpestření repertoáru v kinech a jistě i k zájmu diváků o filmové umění“³²⁶. Stejně jako v předchozích letech i v roce 1977 je kladen důraz na produkci filmů ze sovětské produkce, popřípadě produkce jiných socialistických států. V roce 1977 tento požadavek činí minimálně 65 % z celkového počtu promítaných filmů. Zároveň je požadováno dosáhnout návštěvnosti všech preferovaných děl minimálně 58 % z celkové návštěvnosti. „Mimořádnou pozornost věnovat vysoce angažovaným dílům „Komunisté“ a „Osvobození Prahy“ a těchto filmů využívat k politickým a společenským akcím.“³²⁷ Dále jsou plánované akce jako Filmový festival pracujících, Přehlídka festivalových filmů, Dětský filmový festival nebo také Festival filmů s mládežnickou tematikou.³²⁸ I v následujících dvou letech je vytyčen požadavek 65 % sovětských a socialistických filmů z celkové skladby uváděných filmů v roce 1978 a 1979.³²⁹ Mimo skladby filmů a každoročně uváděné festivaly se v roce 1978 uskuteční i přehlídka Bulharských filmů ku příležitosti Dnů bulharské kultury v ČSSR, kdy budou slavnostně představeny dva bulharské filmy.³³⁰ Ve zprávě z roku 1978 je vytyčen plán na následující filmovou sezonu, kde je kladen důraz na práci s filmem.

K výročí oslav 35. výročí Slovenského národního povstání proběhne ve dnech 12.3. až 16.3.1979 Festival českých a slovenských filmů. Dále je důležité náležitě zabezpečit Filmový festival pracujících v Pardubicích a výrazně při něm uplatnit besedy s tvůrci nových filmů. Filmový festival pracujících pro rok 1979 začíná 14. 6. 1979 ve večerních hodinách a končí 24. 6. 1979 ve večerních hodinách. Součástí festivalu je také Filmový festival pracujících dětem.

---

³²⁴ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1974, Plán kulturně politické činnosti, str. 2

³²⁵ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1974-1976 časové plány

³²⁶ SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, bal. Hospodaření, rozborů 1962-1975

³²⁷ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1977, Plán kulturně politické činnosti, str. 1

³²⁸ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1977, Plán kulturně politické činnosti, str. 2

³²⁹ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1974-79, Plán kulturně politické činnosti

³³⁰ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1978, Plán kulturně politické činnosti, str. 3

Pro děti bylo připraveno v zázemí kina Svět, promítání dětských filmů z produkce ČSSR a SSSR od 11. 6. do 15.6. Politování hodné bylo načasování, protože v termínu festivalu, měla většina škol naplánované výlety a účast nedosáhla takový procent jako v loňském roce. Samotnému festivalu podléhala příprava, kdy se v Hradci Králové sešli zástupci Filmového festivalu pracujících, Pardubice zastupoval J. Remač a společně promítali 9 filmů plus 1 dětský. Z této plejády bylo na oslavu festivalu vybráno 5 filmů a 1 dětský film. Na festivalu byly zastoupeny celkem tři filmové delegace ve složení sovětská (Lék proti strachu), rumunská (Prorok, zlato a Transylvánci) a česká (Kulový blesk). Každá, zastupovala a prezentovala svůj film. Tradičně místní průmyslové podniky převzaly patronaci nad určitými promítanými filmy. Zpráva k festivalu obsahuje mimo jiné evidenci propagačních materiálů a v jakém vyšly nákladu. Následuje výčet, jakým způsobem byly propagační materiály využity, kde byly umístěny a v jakém počtu a případně kdo poskytl materiály k určitým filmům. Při očekávaném nárůstu návštěvníků je provézt potřebné úpravy města a také budov kin. Je zde uvedeno i tabulkové vypořádání odběratelů lístků na festival. V závěru zprávy k Filmovému festivalu pracujících náleží tabulkové srovnání s předchozími léty. Na počet představení zůstal tento festival průměrný, návštěvnost i tržby nepokořili úspěch předchozího roku, ale průměrná návštěva byla od roku 1967 nejvyšší. Bilance Filmového festivalu pracujících dětem byla nejhorší za poslední tři roky. A přehled promítání v kině Jas 70, nepřekonal hodnoty z předchozího roku. A už skutečně na závěr zaznamenání přehledu udílených cen za jednotlivé filmy.³³¹

Nadále, stejně jako tomu bylo v předchozích letech i v roce 1981 je vytvářen požadavek na objem filmů sovětské produkce, minimálně však 65 % a minimálně 11 % návštěvnost sovětských filmů. V roce 1982 uveřejňuje Krajský filmový podnik hlavní úkoly kulturně výchovné oblasti: „*Prostřednictvím krajského plánu kulturně politické práce s filmem, vydaným Krajským podnikem ro film, koncerty a estrády, zaměřit programovou dramaturgii kin k výročí politických událostí a osobností, k roku tvorby a ochrany životního prostředí, zfilmovaným dílům socialistické literatury a zabezpečit účinné využití těchto filmů ve spolupráci se školami, s orgány a organizacemi NF. Nejméně 58 % celkové návštěvnosti docílit u filmů z produkce ČSSR, SSSR a dalších socialistických zemí.*“³³² Dalším krokem je přechod kin národních výborů do Okresní správy kin. Tento krok má za úkol centralizovat síť kin za pomoci

---

³³¹ SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, př.č. 55/99

³³² SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karta 1, sign 1.2.2., Kulturně výchovná činnost

MěSK a vytvoření Okresní správy kin³³³ v místech kde nefunguje MěSK.³³⁴ Zároveň jde o snahu zefektivnit činnost kin v rámci kulturně politického plánu. „*Ve dnech 17. až 22. října 1982 pořádá v Pardubicích Československý film ve spolupráci s federálním ministerstvem pro technický a investiční rozvoj, Československou akademii věd, Ústřední radou odborů a Čs. Vědeckotechnickou společností již 20. mezinárodní festival filmů o vědeckotechnickém pokroku – Techfilm 82. V mezinárodní filmové soutěži budou uvedeny filmy věnované perspektivním oborům vědy a techniky.*“³³⁵

V roce 1983 se k stanoveným cílům (objem sovětských filmů a jejich návštěvnost), přidává potřeba zajistit „*přípravu dramaturgických filmových programů k významným kulturně politickým výročím, událostem a osobnostem roku 1983:*

- *K 70. výročí narození s. G.Husáka*
- *K 35. výročí Vítězného února*
- *K roku českého divadla*
- *K 100. výročí narození J.Haška*
- *K Světovému shromáždění za mír a život, proti jaderné válce konanému v Praze*
- *Ke Dnům kultury NDR a ČSSR*
- *K 66. výročí VŘSR, výročí smluv a dohod socialistického internacionalismu*
- *K výročí 50. ti leté činnosti Filmového studia Barrandov (k uctění výročí přehlídky a představení archivních i současných filmů)*“³³⁶

Stejně jako v předchozím roce probíhají roku 1983 tradiční filmové festivaly. Také v roce 1986 se stanovuje procentuální hranice pro projekci filmů, z celkového objemu, by měla 65 % tvořit produkce sovětská.³³⁷ V únoru tradičně probíhá Filmový festival pracujících, v březnu je na programu Techfilm. V červenci, v rámci státních svátků Polské Lidové Republiky, Kuby a Moldavské Lidové Republiky dochází k projekci filmů jejich produkce³³⁸ a v září se může

---

³³³ Netýká se Pardubic, zde i nadále MěSK

³³⁴ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karton 1, sign 1.2.2., důvodová zpráva

³³⁵ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karton 6, sign 1.9.7., 1982 Techfilm

³³⁶ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1983, Plán kulturně politické činnosti, str. 1

³³⁷ SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, př.č. 55/99, str.4

³³⁸ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 2, karton 1, sign 1.3.4., 1978, Harmonogram kulturně politické činnosti 1986, str. 15

obecenstvo těšit na přehlídku Ekofilm. V listopadu tradičně probíhá Festival sovětských filmů. Tentýž program je totožný pro rok 1987 a 1988.

Rok 1988 je rokem událostí pro filmové Kluby v Pardubicích. Filmový klub slaví 25 let své existence, Klub přátel sovětského svazu slaví 15 let svého trvání. Hlavní úlohou filmových klubů je seznámit členy klubu se socialistickou filmovou tvorbou a ostatními progresivními proudy světové kinematografie. Z těchto důvodů pořádají kluby besedy k promítaným filmům s významnými osobnostmi³³⁹. V souvislosti se vznikem kinokavárny, byl roku 1988 zaznamenán úspěch se zrušenou povinnou konzumací v Kinokavárně. Objevuje se snaha řešení problému s klesající návštěvností dětí a mládeže, to je kladeno za vinu omezenému počtu dětských filmů³⁴⁰. K 25leté činnosti FK přesídlil z kina Svět do kina JAS (lepší podmínky a technickoprovozní a estetické podmínky)³⁴¹.

V roce 1990 dochází k převzetí Krajského filmového podniku z původního zřizovatele, kterým je Východočeský krajský národní výbor se sídlem v Hradci Králové³⁴² do rukou Městského národního výboru v Hradci Králové³⁴³, který se stává novým zřizovatelem.³⁴⁴ Tento krok je administrativního rázu.

3.11 Filmový klub Pardubice

I když Filmový klub Pardubice byl založen roku 1963, již předtím, zde byla snaha o seznámení diváka a filmu. 1950 – Ing. Miloš Zahradník a Miroslav Hanuš udělali pokus se založením filmového semináře v tehdejší VCHZ Rybitví. Diváci zde byli seznámeni s klasickými díly světové kinematografie. Na semináři byli i filmoví tvůrci, kteří v n. p. VCHZ natáčeli filmy (režisér Goldberg, hudební skladatel Jiří Šust).

Další akcí před založením samotného klubu bylo pořádání tzv. Filmového matiné. Zde se představovaly dramaturgické filmové programy většinou složené z klasických děl³⁴⁵.

---

³³⁹ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.8

³⁴⁰ SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, př.č. 55/99

³⁴¹ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.5

³⁴² Předseda Ing. Josef Hájek

³⁴³ Předseda Ing. Josef Potočka

³⁴⁴ SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, inv.č. 1, karta 1, sign 1.2.2., 1990, Delimitační protokol

³⁴⁵ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.10

Vlastní založení Filmového klubu bylo 23. 9. 1963. Sešel se přípravný výbor Klubu náročného diváka (z podnětu Ústřední půjčovny filmů v Praze a Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí) ve složení: Ing. Miloš Zahradník (technik VCHZ), Iva Kučerová (inspektorka kultury ONV), Jan Remač (ředitel SMK), JUDr. Jaroslav Fryč (pracovník památkové správy), Milan Morávek (Student PI), Jaroslav Číčko (tajemník společnosti). Zřizovatelem byl okresní výbor společnosti. Promítání pro členy bylo zahájeno 11. 11. 1963 ve 20:00 hod. – přehlídkou nejstarších českých filmů (klubový večer zařazen do cyklu Historie českého filmu). V této době měl klub 263 členů³⁴⁶.

Přípravný výbor fungoval až do 6. 1. 1964, kdy byl zvolen řádný výbor. Jeho členové na schůzi dne 13. 1. 1964 zvolili prvním předsedou Ing. Miloše Zahradníka³⁴⁷, 1. místopředseda byl Miroslav Hanuš, 2. místopředseda Milan Morávek, hospodářem byl zvolen JUDr. Jaroslav Fryč a zapisovatelkou Božena Kurečková. Do výboru byli jmenováni: Jan Remač (ředitel SMK) a Antonín Kohout (zástupce OV Společnosti).

5. 9. 1965 byl na základě usnesení celostátní konference zástupců klubů změněn dosavadní název na Filmový klub s registračním číslem 41³⁴⁸.

K organizační změně došlo 1. 3. 1971, kdy se novým zřizovatelem stala Správa městských kin (nyní Městská správa kin Pardubice). Klubovým kinem byl od počátku klubu kino Svět, v roce 1988 přešel klub do kina JAS 70³⁴⁹.

Filmový klub si vytvořil vlastní lektorskou, dramaturgickou, kulturně vzdělávací i propagační skupinu. Postupně byla vybudována poměrně velká knihovna, která měla v roce 1988 již 427 svazků a odebírala řadu našich i zahraničních filmových časopisů.³⁵⁰ Činnost klubu zachycovala pravidelně vedená kronika. K přípravě programů a plánování klubových akcí se pravidelně 1x za 14 dní scházeli členové výboru. „*Tuto práci vykonávají členové výboru zdarma*

---

³⁴⁶ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.10

³⁴⁷ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př. č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.10

³⁴⁸ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.11

³⁴⁹ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.11

³⁵⁰ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.11

*a jen pro příklad lektorské úvody před filmy reprezentují za sezonu částku více než 2000,- Kčs*³⁵¹. Snahou výboru bylo vytvořit pro členy zajímavý a poučný program.

K 25. Výročí vzniku a fungování Filmového klubu vydala Městská správa kin Pardubice publikaci, která ve stručnosti připomíná vznik a činnost filmového klubu od roku 1963. Publikace uvádí, že průměrně Filmový klub uvede 33 filmů za rok. Na základě průzkumu je nejvhodnějším dnem pro promítání pondělí³⁵². Základním posláním filmových klubů není projekce atraktivních filmů, ale hlubší seznámení s kinematografií jednotlivých národností. Z tohoto důvodu je zde snaha o projekci krátkometrážních filmů – především těch, které se týkají umění. Mimo to 3–4 kulturně vzdělávací akce během sezony (besedy s tvůrčími pracovníky čs. filmu a s herci)³⁵³. Dále je zde zmiňován zájem o úzkou spolupráci se členy Filmového klubu a o jejich aktivní zapojení³⁵⁴. Další část publikace je věnována již nežijícím funkcionářům Filmového klubu (Ing. Miloš Zahradník – 18let předsedou, JUDr. Jaroslav Fryč, Ing. Ivo Täubel, Ing. Jaroslav Jirout)³⁵⁵.

Filmový klub úzce spolupracuje s Městskou správou kin a Klubem přátel sovětského filmu, zde podle potřeby zajišťuje úvody k sovětským filmům.

Rok 1991 se představuje jako konečný rok pro Filmový klub, a rok kdy se o svá práva hlásí původní majitelé, mezi budovy, u kterých usilují o návrat, patří objekty kina Květen, Rosice a Svítkov.³⁵⁶

Publikace dále uvádí tabulkové složení členské základny Filmového klubu ať již podle pohlaví (příloha č. 8), věku (příloha č. 9), nebo vzdělání (příloha č. 10). Mimo to je zde také tabulka, týkající se produkce promítaných filmů od roku 1963 do roku 1988 (příloha č. 11).

---

³⁵¹SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.11

³⁵²SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.2

³⁵³SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.3

³⁵⁴ Předkládání připomínek a návrhů, podílení se na realizaci

³⁵⁵SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988, str.4

³⁵⁶ SOKA Pardubice, MĚSTSKÁ SPRÁVA KIN PARDUBICE, př.č. 91/98

4 Závěr

V prvním okruhu své práce jsem chtěla postupně vysvětlit vývoj technického minima týkajícího se vývoje kinematografických aparátů. Zde se mi za pomoci odborné literatury podařilo představit technickém minimum od počátku vývoje. Bohužel jsem zjistila, že některé technické termíny, nejsou blíže vysvětleny pro snazší pochopení a nikde jsem nenašla jejich adekvátní vysvětlení. V průběhu dalšího studia literatury jsem se již ojediněle setkala s termíny, které nebylo možné blíže vysvětlit. Pro snazší pochopení některých procesů jsem se uchýlila k rozsáhlé citaci, aby text neztratil význam.

V následujících podkapitolách jsem se i nadále věnovala vývoji, který se stával specifitější a rozdělila jsem jej pro větší přehlednost textu a pro snazší pochopení textu. Zde stejně jako v předchozí kapitole jsem čerpala informace z příruček Národně technického muzea, které nabízeli hlubší a podrobnější vývoj. Pokusila jsem se podrobněji uvést skutečné milníky v technickém vývoji a jména s ním spojené, aby bylo zřejmé že i ten nejmenší pokrok si žádal léta bádání několika vynálezců. Až do kapitoly s názvem počátek kinematografie se stále odkazují na úzký vývoj fotografie, který se odrážel na vzniku inovací v oblasti kinematografie.

Další podkapitola se zabývá vznikem a utvářením zvukového filmu. Stejně jako v předchozích kapitolách i zde předcházelo vzniku zvukového filmu několik desítek let bádání a vystřídalo se zde mnoho jmen, která se pokoušela za pomoci svých přístrojů, nebo jen inovací přístrojů již existujících přiřadit zvuk k obrazu. Nejednalo se ale pouze o přiřazení zvuku, v první řadě se hledal způsob, jak kvalitně zvuk zachytit a následně jej přenést. Úspěšnému výsledku předcházeli sice úspěšné pokusy, ale s nelibozvučným výsledkem, který byl tím pádem nepoužitelný. Nakonec se i zvukový film dočkal úspěšného objevení a od roku 1926 kdy byl úspěšně uveden zvukový snímek se začal běžněji vyskytovat, až se stal běžnou součástí filmů.

Na závěr prvního okruhu jsem se již věnovala bádání v oblasti evoluce barevného filmu. Zde stejně, jako tomu bylo u zvukového filmu, je výčet a popis několika typů kolorování filmů, než byl vyvinut systém, který se začal běžně užívat. Při tomto bádání již byla větší nabídka odborné literatury, kde bylo možné čerpat podrobné informace o vývoji s jejich pozitivy a také negativy. I zde bylo poukazováno na systém, který byl testován a ověřován na fotografiích a následně byl učiněn pokus jeho užití při koloraci filmů. Ten se však neosvědčil a začaly se hledat nové cesty pro snazší a cenově dostupné kolorování filmů. To se nakonec podařilo a dalo vzniknout barevným filmům 20.století, spolu s ním začali vznikat i firmy, které produkovaly tzv. barvy pro film. K úplně poslední zmínce v technickém minimum patří od 30.let vznik širokoúhlých

filmů a od roku 1937 definitivní barevný film, jak jej známe dnes. Od tohoto roku již běžně vznikají barevné filmy.

V druhém okruhu jsem se zabývala samotným jádrem práce. Z dostupných dobových periodik se mi podařilo podobně zmapovat příjezd jednotlivých společností, které se zde vyskytovaly od roku 1903 až do roku 1909. Společnosti lákaly na zajímavý program a umožňovaly snížené vstupné, podle dobového tisku ale do města zajížděly nepravidelně dvakrát do roka. Pro místní obyvatelé se kinematograf stál vítanou atrakcí a zanedlouho docházelo k nárůstu kočovných společností, které nabízely kinematograf. Což později vedlo ke vzniku prvních stálých biografů. V následující podkapitole se věnuji postupnému vzniku biografů a jejich programům, dále pak reakcím z dobového tisku. I zde byl převážným pramenem dobový tisk, ale některé mezery jsem vyplnila odborným článkem PhDr. Šebka nebo uvedenou literaturou.

Díky novinám máme možnost vidět, že mimo program uvádějí recenze na jednotlivé filmy a poskytují na svých stránkách prostor čtenářům k diskuzi, zároveň informují, pokud se vyskytnou nějaké připomínky nebo odkazy týkající se některého z biografů. Díky novinám mohu předvést problematiku tzv. Obecního biografu, který vznikl za účelem vzdělávání obyvatel i mládeže. Bohužel však neměl dlouhého trvání a po otevřené diskuzi se čtenáři v novinách i s odbornou veřejností, ukončuje svoji činnost ani ne po roce od svého zahájení.

Další podkapitola demonstuje 30.léta až do počátku druhé světové války. Zde se setkáváme s postupnou modernizací sálů a modernizací přístrojů, vliv má na to vznik zvukového a barevného filmu. Informace v novinách nebyli tak podrobné, jak jsem očekávala, ale poskytly aspoň nástin tehdejší doby a mohla jsem sledovat strukturu biografů, která zde vznikala. Postupně jsme přešli od protektorátu k období druhé světové války. Toto období bylo pro kina přelomové, ještě na počátku války se běžně odehrávali filmy západní produkce, vše se ale změnilo po vstupu USA do války a nastala cenzura promítaných filmů. Dalším krokem byly týdeníky z fronty, kterým se běžný návštěvník kina nemohl vyhnout. U konce druhé světové války přichází další novinka a tou je odpolední promítání válečných filmů pro mládež.

S koncem druhé světové války, po osvobození, vstupuje na poli kinematografie opačný extrém. Dochází k masovému promítání sovětských filmů. To má za následek po roce 1948 přejmenování kin, ukončení fungování kina v Národním domě. Dochází ke vzniku nových řídicích institucí kinematografie, vzniká Městská správa kin. Dále se díky novinám setkáváme s masovou reklamou a novým fenoménem filmových festivalů. Filmové festivaly se postupem času stávají politicky podbarvenou akcí zaměřenou na široké obyvatelstvo. Po roce 1968 se víc,

než kdy dřív objevuje cenzura a poprvé se setkáváme s povinně nastavenými kvótami. Zároveň však vzniká i Filmový klub, který umožňuje svým členům shlédnout běžně nedostupné filmy, některé ze západní produkce. Filmovým festivalům se v Pardubicích daří a stávají se každoroční událostí spojenou s významnými jubilei. Mimo festivaly se setkáváme také se zaměřenými týdny filmů. Od padesátých let, převážně mé bádání vychází z dostupných archiválií a odborných článků. Bohužel, ani zde jsem nenalezla podobnější informace, které jsem původně očekávala.

S ohledem na mé bádání mohu říct, že biografy v Pardubicích mají bohatou a zajímavou historii a jejich vznik závisel především na hustotě obyvatelstva. Díky tomu docházelo k rychlému nárůstu stálých kin, které se dokázaly i několik desítek let udržet, jejich zánik byl dílem nedostačující technologie, nebo potřebou rozšířit stávající město.

5 Resumé

Before the first cinemas in Pardubice were established there was a long and complex technological development in the entire world. There is a huge progress of shooting and projecting technique. At the same time also started a creation of formats and punching method, which were in the end united together in one common method. Beside those special machines, there was the beginning of the film industry, special effects, and film studios. The whole Europe were influenced by this new trend including the Czech Republic. This cultural phenomenon gained large popularity among the people and after the first official screening of Lumiere brothers this new trend came to the Czech Republic too. Cinematograph was component of wandering companies and the first one, who was using this technology in the Czech Republic was Viktor Ponrepo, who visited Pardubice in 1903. Since that time the wandering companies were more frequent, that they started to work as steady cinemas. The first steady cinema in Pardubice was establish in 1910. It did not take long time and number of cinemas was increasing. In 1931 the City of Pardubice had 5 steady cinemas. The movies were showing during the First World War except year 1918. The cinemas started to work again from 1921 and the performances were regular. The first global premier of sound movie was in 1926 and in Pardubice the sound movie was firstly played in 1930 in National Home. Until the beginning of the Second World War, there were a lot of innovations and reconstructions of cinemas. The year, 1939, meant many restriction rules for the cinemas. The Czech movies were limited for certain number that could be played per day, the minimal entrance fee was increased and Jews couldn't enter to those cinemas. The war had huge impact on cinemas in Pardubice, because there were added war reports before the movie started. After the Second World War begins a new trend of soviet movies, censorship of movies from Western Europe and from the 50s starts a habit of Film festivals. The cinemas are restructured and renamed. In this time, the cinemas are playing frequently and becoming a spare time activity. The Film festivals have important role on every special state occasion like celebrations or anniversaries. The new cinemas are built in this time for instance (Dukla, Čas) and at the same time fadeout of the very first cinema in Pardubice. The situation is the same until the 90s, when the slow release starts and there are changes in superior authorities. Pardubice has a long, rich, and successful history of cinemas.

6 Prameny a literatura

6.1 Archivní prameny

- SOA Zámorsk, FILMOVÝ PODNIK HRADEC KRÁLOVÉ 1957-1990, karton 1, karton 6
- SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, př.č. 91/98, PANORAMA FILMOVÉHO KLUBU PARDUBICE DVACET PĚT LET FK 1963-1988
- SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, př.č. 55/99
- SOKA Pardubice, Městská správa kin Pardubice, neuspořádaný fond 1969-1979

6.2 Dobová periodika

- Neodvislé listy, ročník XX. 1914, XXI. 1915
- Obzor Chrudimska, ročník XII. 1935
- Orlický obzor, ročník VII. 1931
- Osvěta lidu, ročník XIX. 1914, XXI. 1916
- Pernštýn, ročník I. 1903, 1904
- Rudá zář, ročník I. 1945, II. 1946, III. 1947
- Samostatné směry, ročník V. 1905, VI. 1905, 1906, VII. 1907, VIII. 1908, IX. 1909, X. 1910, XI. 1911, XII. 1912, XIII. 1913, XV. 1915, XVI. 1916, XVII. 1916, 1917, XIX. 1919
- Východ, ročník VIII. 1925, X. 1927, XII. 1929
- Východočeská zář, ročník III. 1947, IV. 1948, V. 1949, VI. 1950, VII. 1951, VIII. 1952
- Východočeský kraj, ročník XXI. 1939, XXII. 1940, XXIII. 1941
- Východočeský obzor, ročník XVII. 1921, XVIII. 1922, XIX. 1923, XX. 1924, XXI. 1925, XXII. 1926, XXIII. 1927, XXIV. 1928, XXV. 1929, XXVI. 1930, XXVII. 1931, XXIX. 1933, XXX. 1934, XXXIV. 1938
- Východočeský republikán, ročník VII. 1925, XXI. 1939
- Zář, ročník VIII. 1952, IX. 1953, X. 1954, XI. 1955, XII. 1956, XIII. 1957

6.3 Literatura

- ČÍŽEK, František, *Vzpomínky na staré Pardubice*, Pardubice: Klub přátel Pardubicka, 2012, s.2
- HARENBERG, Bodo, *Kronika techniky*, Praha: Fortuna Print, 1993, s.651

- HAVEL, Luděk, *Filmový festival pracujících a jeho funkce v kulturní politice komunistického režimu, 1948-1989*. Iluminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu. 2009, roč. 21, čís. 3 (75), s. 156
- JARÁ, Karla a kol., *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*, Pardubice, Krajská knihovna v Pardubicích, 2012, 199 s., ISBN 978-80-86934-15-0
- JÍLEK, František, *Světové vynálezy v datech: chronologický přehled významných událostí z dějin tvůrčí technické práce*, Praha: Mladá fronta, 1977, s.286,
- JÍLEK, František, s autorským kruhem, *STUDIE O TECHNICE V ČESKÝCH ZEMÍCH 1800-1918*, Praha: Tisk, 1986, s. 250-264
- SMRŽ, Karel, *Dějiny filmu*, Praha: Družstevní práce, 1933, s. 781
- ŠEBEK, František, *Toulky historií Pardubic*, Radniční zpravodaj města Pardubic, Pardubice, 2013, 1 (8)
- ŠEBEK, František, *Toulky historií Pardubic*, Radniční zpravodaj města Pardubic, Pardubice, 2013, 2 (8)

7 Přílohy

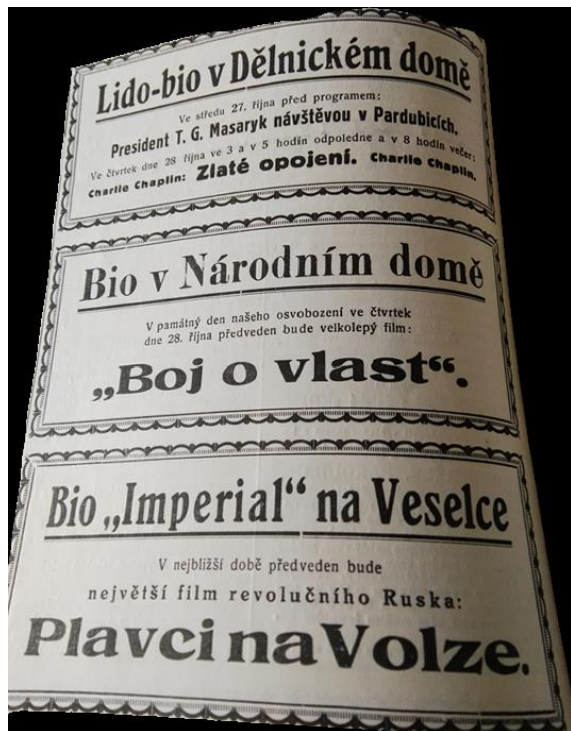
7.1 Příloha číslo 1

7.2 Příloha číslo 2

7.3 Příloha číslo 3

7.4 Příloha číslo 4

LIDO BIO, PARDUBICE. Program 22. až 24. března Conrad Veidt a M. Carrollová v anglickém filmu »Vyzvědačka«, k tomu PDC žurnál. — Program 25. až 26. března. Český nádherný velkořím »Šenkýřka u divoké krásy«. Hrají Pištěk, Baarová a Marvan. Děj odehrává se v krásné scenérii vysokých Tater. K tomu Paramount žurnál. — Program 27. až 28. března. »Výstřel za svtání«, detektivní drama podle divadelní hry »Dáma a smaragd«. K tomu Paramount žurnál. V neděli dne 24. března ve 3 hodiny odpoledne pro mládež český velkořím »Za svobodu národa«.

Bio Národní dům. Od 22. do 28. března nejnovější ruský velkořím »Celý svět se směje«, mistrovské dílo režiséra Alexandrova. V hlavních úlohách L. Utěšov, Ljuba Orlova, M. Štrelkova. Celý svět se směje je nejkrásnějším a nejlíbivějším filmem sezony. V Praze v bio Metro vidělo tento film za první 3 dny 10.167 návštěvníků. Od té doby běží již pátý týden při přeplněných domech a obecenstvo tleská tomuto neobvyklému a tolik veselému filmu. Mládeži přístupný. — Na velikonoční svátky připravujeme historický film »Ve znamení kříže«, je to největší filmové dílo, jež bylo dosud vytvořeno. — Zhotovení jeho stálo 60 milionů Kč. Učinkuje 7.500 osb.

Bio Sport předvádí od 22. března nejdokonalejší soudobý film z anglické režie Alexandra Kordy a to »Červený bedrník«, film, který je dnes již tak proslavený jako kniha Orczyové, líčící dobrodružný, vzruchem a leskem přeplněný obraz z francouzské revoluce. Vynikající představitelé děje L. Howard a krásná M. Oberonová vytvořili dílo prvotřídní kvallity, což Praha kvitovala plnými domy již po 4 týdny. K tomu Foxův zvukový týdeník. V neděli 3 představení, ve všední dny v půl 6. hod. za snížené ceny.

7.5 Příloha číslo 5

Programy pardubských biografů.

BIO SPORT promítá od 30. prosince do 3. ledna americký senační velkořím **Stíny v oblacích**, ve kterém jedinečným způsobem je líčen vývoj letectví a řada dobrodružství v Maroku, Číně, na válečné frontě, při závodech New-York—Paříž. Řím je první letecký v barvách a je pýchou Paramountu. K tomu Foxův zvukový týdeník č. 51/XII. a český týdeník **Aktualita** s proslavem pana presidenta republiky dr. E. Háchy. Na **Silvestra noční představení** od půl 11. hod. večer s bohatým programem, který je doplněn veselohrou a Disneyovými groteskami **Pluto polkl magnet** a **Mickey slon**. Noční program — snížené vstupné. **Nejlepší Silvestr v Pardubicích**. Následuje český řím **Andula vyhrála**. — **BIO NÁRODNÍ DŮM** předvádí od 30. prosince do 5. ledna 1939 nejlepší český řím, jaký byl kdy vyroben: **Cech panen kutnohorských** s použitím motivů Stroupežnického. Napsal a hlavní roli vytvořil Zdeněk Štěpánek. Režie: Otakar Vávra. Hudba: Jaroslav Křička. V dalších rolích účinkují: Mandlová, Vítová, Friedlová Šelbalová, Hálková, Stejmarová, Pešek, Smolík, Vydra, Pištěk, Karen, Tregl, Schránil, Dostál, Vojta, Nedošnská a j. Tančí: J. Nikolská. Řím vyšel z benátského mezinárodního Bienále velmi čestně se zlatým pohárem »Luce«. Všude obrovský úspěch. Dodatek: **Zkrocený živel** a **Zvukový týdeník**. — Následuje mistrovské řilo Walt Disney **Sněhurka a sedm trpaslíků**. — **LIDO-BIO** předvádí od 30. prosince až 5. ledna 1939 premiéru barevného velkořímu **GOLDWYN FOLLIES**. Hrají: A. Leedsová, Hurvínek, A. Menjou, bří Ritzové. Nejkrásnější melodie světa. K tomu **Aktualita**. Tento řím se předvádí jako silvestrovský program od 11. hod. v noci. V neděli 1. ledna 1939 pro mládež zvukový řím: **Ve vlčích spárech**. — **BIO NA VESELCE** předvádí na Silvestra: **Pozor, strašil**, veselohra s Ferbasovou. — **Čínský slaviček**, barevná kreslená groteska. Při představení účinkují osobně bří Williamsově se svojí partnerkou, zvanou »Žena s ocelovým chrupem«, a výborný komik s pestrým veselým programem.

7.6 Příloha číslo 6

Bio Sport v Pardubicích

od 22. do 28.
září 1939.

Ve všední dny 2krát, v neděli ve 2¹/₄, v 5 a v 8 hod.

Skvělé dodatky.

Mládeži do 18 let nepřístupno.

700

Kristián
Společenský řím režie M. FRICE.
podle divadelní hry, která získala světového úspěchu.

V hlavních úlohách:
ADINA MANDLOVÁ
OLDŘICH NOVÝ

7.7 Příloha číslo 7

7.8 Příloha číslo 8

	1972-1982	1982-1983	1983-1984	1984-1985	1985-1986	1986-1987
Muži	59,5 %	812	751	969	933	918
Ženy	40,5 %	762	621	814	677	799
Celkem		1574	1372	1783	1610	1717

7.9 Příloha číslo 9

	1972-1982	1982-1983	1983-1984	1984-1985	1985-1986	1986-1987
Do 30 let	72,2%	1008	841	927	828	917
31-50let	23,2%		403	661	594	605
51 a více let	3,6%		128	195	188	195

7.10 Příloha číslo 10

		1983-1984	1984-1985	1985-1986	1986-1987
Základní	28,7%	331	411	352	318
Střední	58,7%	723	936	838	928
Vysokoškolské	12,6%	318	436	420	471

7.11 Příloha číslo 11

	1963-1983	1983-1984	1984-1985	1985-1986	1986-1987
Anglie	32	1	1	2	3
Argentina	2				
Austrálie	1				
Brazílie	1				
ČSSR	121	7	5	4	6
Dánsko	3				
Finsko	2				
Francie	64	3	4	5	1
Hong-Kong	1				
Indie	1				
Itálie	51	3	5	4	2
Japonsko	31	2			3
Jugoslávie	15		1	1	
Kanada	4				
Kuba	1			1	
Maďarsko	24	1	1	2	4
Mexico	6				
NDR	1			1	
NSR	34	1	1		
Peru	1				
Polsko	47		2	1	1
Rakousko	3			1	
Rumunsko	5			1	
Řecko	2				
SSSR	67	4	2	2	1

Španělsko	16		1	1	2
Švédsko	23	4		3	1
Švýcarsko	1				
Turecko	1				
USA	117	5	3	1	3
Bulharsko		1	1	1	
Nový		1			
Norsko					1
Čína					1